

Новине српске

МОСТТТОВИ

Савез српских друштава Словеније | Број 72 | Година 19 | Септембар 2023

ПРЕЦИМА У ЧАСТ -
ПОТОМСТВУ У ЗАВЕТ

На почетку сезоне

Поштовани читаоци,

Послије љетње паузе дошло је вријеме и за нови број Новина српских „Мостови”, јер се у међувремену, ка и на самом почетку нове сезоне, накупило неколико веома важних догађаја, како у Савезу српских друштава Словеније, тако и у српским друштвима, члановима Савеза. Љетња пауза и одмори добро су дошли свима, да се одморимо од задатака и послова, да прикупимо снаге и воље за нове активности.

Што се тиче Савеза српских друштава Словеније, напоменућу велики и значајан пројекат, а то је обиљежавање 15. септембра, Дана српског јединства, слободе и националне заставе, а поводом тога изведен је рецитал под називом „Прецима у част – Потомству у завјет”, тако смо и ми дали свој допринос очувању нашег идентитета, аутохтоности и традиције српског народа, његове борбе за слободу и јединство под националном заставом.

Наша друштва, поред дјелатности на пољу културе, велику пажњу посвјећују и очувању и наставку традиције, јер смо ми такође једна карика у том великом ланцу и својим дјеловањем само увећавамо наше традиционалне вриједности, а које неки злонамјерници покушавају на све начине да уруше, омаловаже и пониште, натурајући нешто своје, што никако не припада нашем начину живота, размишљања и уопште погледа на свијет.

Тако су нека друштва обиљежила, заједно са другим организацијама, и Петровдан, учествујући у прослави, односно слави цркве или прослави са фолклорним догађајем, гостујући код пријатеља изван Словеније. Исто тако наши фолклораши су учествовали и на смотрама фолклора које су организовали наши сународници у другим земљама, а имали су опет неки прилику да учествују у догађајима са српским друштвима из Србије.

У овом броју доносимо и једну занимљиву репортажу, као и прилог из наше историје, а ту су већ, како је уобичајено, и прилози из језика и књижевности, конкретно поезије, као и они већ уходани текстови о духовности и занимљивостима, као што је и забавна страна.

И овога пута се надамо да ће се наћи понешто за свакога, да ћете моћи уживати у читању и бити задовољни прије свега са радом наших друштава, која већ на почетку сезоне најављују лијепе и занимљиве догађаје.

Душан Јовановић

Душан Јовановић	
Прецима у част - Потомству у завет.....	4
Драгиша Лазовић	
Скупштина СКПД Свети Сава.....	8
Сњежана Бранисављевић	
Прослава Петровдана у Белој Крајини..	10
Душан Јовановић	
Смотра фолклора Петровдан.....	12
Синиша Живковић	
Шта је ново у СКД Слога.....	16
Синиша Живковић	
Etno Gorizia.....	18
Илија Јанковић	
Гостовање у Валдању.....	20
Душан Јовановић	
Пикник СКД Петар Кочић.....	21
Цвијетин Нешковић и Славица Трипуновић	
Из СКД Сава Храстник.....	22
Душан Јовановић	
Капање.....	24
Горан Комар	
Велики Триглав - импресије.....	26
Бранко Баговић	
Чемерница.....	30

Насловна страна: Мост на Љубљаници, аутор Душан Јовановић

Издавач
Савез српских друштвава Словеније

За издавача
Златомир Бодирожа

Главни и одговорни уредник
Душан Јовановић

Лектор за српски језик
Мића Живковић

Графичка обрада и прелом
Душан Јовановић

Обликовање
Бранко Баговић

Молимо, да сви дописници шаљу
своје текстове и фотографије по
електронској пошти:
mostovi.ssds@gmail.com

Штампа:
ENOLA B d.o.o., Medvode

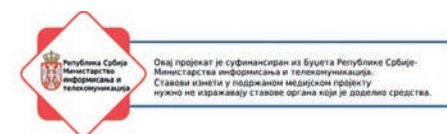
Излази 4 до 6 бројева годишње
Штампање часописа омогућили:

Jskd

JAVNI SKLAD REPUBLIKE SLOVENIJE
ZA KULTURNE DEJAVNOSTI

Пројекат је рађен у сарадњи са Владом Републике Србије и суфинансиран од Министарства спољних послова - Управе за сарадњу с дијаспором и Србима у региону.

Часопис уписан у регистар јавних гласила у Министарству за културу Републике Словеније под бројем 785

Прецима у част – Потомству у завет

Поводом 15. септембра, Дана српског јединства, слободе и националне заставе, одржане је рецитал под називом „Прецима у част – Потомству у завет”

Рецитал је одржан 23. септембра 2023. у дворани Градске општине Љубљана. На самом почетку рецитала Сара Митровић, сопран, је извела химне Републике Србије „Боже правде” и Републике Српске „Моја Република”.

Уводни говор и поздрав Снежане Максимовић почео је стиховима Алексе Шантића: „И свуда где је српска душа која, Тамо је мени отаџбина моја, Мој дом и моје рођено огњиште”.

У наставку Снежана Максимовић је говорила о овом празнику и истакла: „Петнаестога септембра 1918. године војска непобедивих српских сељака и добровољаца из свих српских крајева кренула је у пробој Солунског фронта. Војвода Живојин Мишић им је заповедио: „У смрт, само не стајте. Са непоколебивом вером и надом, јунаци, напред у отаџбину”. Српство је васкрснуло, наша тробојка се завијорила у свим слободним српским земљама.

Поштовани посетиоци, драги гости, поштоваоци и чувари српског културног наслеђа, драга браћо и сестре, помаже Бог. Добро вече и добро дошли на рецитал „Прецима у част – потомству у завет”, посвећен 15. септембру Дану српског јединства, слобо-

де и националне заставе, празник који се 15. септембра празнује у Републици Србији и Републици Српској, као и у свим другим крајевима где живе Срби.

Циљ успостављања новог празника јесте пре свега оснаживање јединства између српског народа у Србији и Српској али и јачање култа националне заставе. То је и празник идентитета, у чему се сједињују језик, култура, традиција и вера, као и све друге вредности нашег друштва.

Данас слаavimo тројни празник, а тројство је присутно код Срба од најранијих времена, неколико хиљада година уназад, слаavimo Дан српског јединства, дан слободе и дан националне заставе. Јединство и слобода су два велика српска идеала, а национална застава симбол који нас уједињује. А све ово догађа се на дан, годишњицу српског пробоја Солунског фронта, 15. септембар 1918. ово је и прилика да подсетимо бројних витешких идеала и подвига наших јуначких предака, који су те 1918. године постигли нешто равно немогућем. Да се подсетимо свих оних великих и важних порука, да схватимо шта је заиста најважније у нашим животима и шта је то чему морамо да тежимо, зашто да се боримо”.

Снежана Максимовић

Затим је поздравила све присутне и представнике српских друштава. Захвалила се Јавном фонду Републике Словеније за културне делатности, који је финансијски подржао овај пројекат.

Публика

Представила је и учеснике у програму, а то су били: Сара Митровић, сопран, Зоран Миловић, гусле, Душан Јовановић, рецитатор и Снежана Максимовић, водитељ програма и рецитатор.

Програме рецитала „Прецима у част – Потомцима у завет” подељен је у шест блокова. У првом блоку прво је Снежана Максимовић говорила о Српском јединству и рекла: „Има много тога што нас раздваја, али има много више тога што нас спаја, уједињује нас наш српски језик, култура, писмо и духовност. Уједињује нас понос кроз нашу славну историју.

Јединство једног народа или друштва не огледа се у томе да будемо сви исти, нити то можемо бити, јединство је у различитости али не и у супростављености. За јединство државе потребно је јединство породице, јединство народа, јединство у најтежим тренуцима. Да будемо прво једно у себи, једно међу собом а онда да градимо јединство са свима.

Српско јединство је кроз векове било несаломиво управо у најтежим тренуцима, када је постојала опасност од потпуне пропасти српског народа, и да је народ заједно са црквом и државом сачувао то јединство чак и под туђинском влашћу. Јединство које неће бити напуштено, јединство које је претеча многих тежњи.

Историја је показала да Срби, онда када су јединствени, могу остварити многе своје циљеве и идеале, могу се одупрети и најтежим искушењима, а да нејединство доводи до великих недаћа и на ивицу пропасти.

Како нејединство власти и народа може бити опасно, па чак и кобно говоре и речи Светог Кнеза Лазара пред Косовску битку: „Србија се у време цара Душана огледала на три мора, а после Душанове смрти са три мора

на три Мораве. Од три мора остало Поморавље”, а то је било највише због нејединства међу српском властелом.

Историја српска нам је и опомена да морамо бити вазда јединствени, без обзира на своје разлике, своје погледе, идеје, идеал српски мора бити један за све и свакога у свим временима, да бисмо не само опстали као народ, него да бисмо били и велики народ, без обзира на бројност нашег народа и наше територије.

Будимо зато јединствени, прво у себи, затим у својој породици, друштву, цркви и држави, јединствени у сваколикном Српству ма где живели, да ли у матици или расејању”.

Након тога Душан Јовановић је рецитовао песму Алексе Шантића „Лав”, а Снежана Максимовић песму Десанке Максимовић „У ропству”.

У музичком делу Сара Митровић, сопран отпевала је песму „Сунце жеже, запара је љута”.

У другом блоку Душан Јовановић је извео монолог на текст Петра Кочића „Молитва”, а Снежана Максимовић рецитовала песму Алексе Шантића „Кога да поштујемо”, да би потом Душан Јовановић говорио стихове из песме „Домовина” од Душана Васиљева. Снежана Максимовић је читала стихове Љубодрага Обрадовића „Колико мука”. Снежана Максимовић је најављујући наредну тачку овог програма рекла неколико речи о гулама, старом и веома значајном српском инструменту, а затим најавила Зорана Миловића, гуслара из Удружења гуслара Словеније, који је извео песму „Косовски бој”.

Трећи блок је започео говором Снежане Максимовић о слободи и навела: „Срби су од искона, од Лепенског Вира, Старчева, Плочника и Винче били слободан и слобо-

Сара Митровић

дољубив, слободарски народ. Презирали су ропство, не само да буду робови, него и да имају робове. То казује и Сретењски устав у коме се каже: „Сваки роб који ступи на тло Србије постаје слободан”. Иако Срби никад нису имали робове, ипак су то записали у свој Устав, док су многе земље тек деценијама касније укинуле ропство.

Многи кажу да је слобода најскупља реч на свету, то је најважније право које није лако постићи. То је идеал коме тежи не само човек него и свако живо биће. Борба за слободу је један непрекидан процес који се одвија у сваком човеку од рођења па до смрти.

Она нам је често омогућена по логици ствари, да сваки човек треба да буде слободан и самосталан. Кад смо највише слободни и задовољни увек треба да имамо у себи изграђен осећај да слобода има своја ограничења, своје лице и налице.

Публика из групој уила

Свако конзумирање слободе, условно речено, може да прерасте у своју супротност ако је злоупотребимо. Леп је осећај живети у сазнању да могу да износим своје мишљење, како у породици тако и у школи. Иако је слобода неопходна, као и ваздух који удишемо, треба да смо свесни чињенице да је то светиња која се не смеје злоупотребити. То може бити мач са две оштрице. Исто тако како се слобода може постићи и уживати у њој, тако се може изгубити или ограничити.

Правећи неке грешке дешавало се да изгубимо поверење а самим тим и део своје слободе. То може и позитивно утицати, јер на тера да се боримо за своја права и слободу на позитиван начин.

Слобода нешто најсветије у животу и да треба да је чувамо до самог краја. Једино на тај начин можемо постићи праву сврху слободе, а то је пронаћи слободу у нама самима и тако бити слободан у правом смислу те речи. За своју слободу српски народ се борио не само годинама него и вековима, проливени су потоци крви и изгинуло толико народа да је то тешко и замислити. Наши преци су добро знали зашто се боре и зашто гину, а гинули су не само за себе и своју слободу, него и за нас.

Зато треба да ценимо њихове жртве и да наставимо ту борбу, јер и данашње време је у много чему зло време, где се покушава отети слобода свим народима и људима на кугли земаљској. Све нам је то велика опомена да морамо бити веома опрезни, без обзира на слободу коју сада уживамо”.

У наставку овог дела програма Душан Јовановић је рецитовао песму Јована Дучића „Химна победника” а Снежана Максимовић стихове Мире Алечковић „Знам ту земљу буне”, да би потом публика чула и песму Алексе Шантића „Слободи”, коју је рецитовао Душан Јовановић, а овај блок је завршен дивним извођењем песме „Тамо далеко” коју је отпевала Сара Митровић.

Песмом Добрице Ерића „Сви моји преци”, коју је рецитовао Душан Јовановић, започео је четврти блок овог рецитала, а настављен песмом „Домовина” Бранка Миљковића, коју је казивала Снежана Максимовић. Душан Јовановић је говорио стихове Милана Ракића из песме „Наслеђе”, а Снежана Максимовић стихове песме „Балканац” од Десанке Максимовић. Песму „Млади капетане” отпевала је Сара Митровић.

Пети блок је такође почео говором Снежане Максимовић, овај пут о националној застави, а речено је следеће:

„Национална или народна застава је била симбол српског народа у тешким периодима његове историје, у свим бунама и ратовима ношена је и чувана као нешто најсветије. У различитим периодима мењала је свој облик и изглед али је увек била симбол српства.

Данашња српска тробојница чврсто је ушла у живот Срба као саставни део српске државности, симбол народног јединства, његове привржености отаџбини, спремности да брани националне интересе, и зато ће српска национална застава заувек остати свети симбол за све генерације Срба, да ће их инспирисати на подвиг, радна достигнућа,

Зоран Миловић

освајање нових висина у науци, култури и спорту и изазивати осећај поноса на своју отаџбину.

Иако је у Краљевини Србији, Краљевини Југославији, СФР Југославији, па и СР Југославији својевремено култ заставе био на изузетно високом нивоу, а застава била изузетно поштована, почетком 21. века у Србији тај култ готово да је нестао, а поштовање заставе и државних симбола више није на завидном нивоу, те се скоро свуда могу видети заставе у облику и размери који нису прописани законом. Зато је потребно

Обраћање Злајшмира Бодироже

да поштујемо како државну тако и народну заставу, да их у датим приликама истакнемо онако како треба и како је прописано, а не да се понашамо као да је то обична крпа.

Како се чувала застава најбоље приказује пример из Првог светског рата са српским пуковским заставама, од њих 51 непријатељу није пала у руке ни једна, и те заставе и данас се чувају у Војном музеју, јер, како рече Војвода Степа Степановић: „Застава је највећа светиња војничка“.

Наставило се са речитацијама, прво је Душан Јовановић рецитовао песму Јована Дучића „Вечној Србији“, а затим Снежана Максимовић стихове Marie Deuane „Не дирајте земљу моју“, а Душан Јовановић је рецитовао песму Љубивоја Ршумовића

„Домовина се брани лепотом“, да би потом публика поново чула дивне звуке гусала и Зорана Миловића који је извео српску епску песму.

У шестом блоку прво је Душан Јовановић извео монолог „Отаџбина“ од Петра Кочића, а Снежана Максимовић рецитовала песму Бранка Мићића „Молитва за народну слогу“. И овај блок завршен је певањем, а публика је још једном могла да чује диван глас Саре Митровић и песму „Ој, Српкињо“.

Публика је са великом пажњом пратила извођење програма и бурним аплаузима награђивала учеснике у програму.

Снежана Максимовић је позвала Златомира Бодирожу, председника Савеза српских

друштва Словеније, да се обрати учесницима, гостима и посетиоцима. У свом обраћању Златомир Бодирожа захвалио се учесницима на предивном и маестралном програму, онако како и заслужује овај празник, истакавши: „Овај чува сјећање на дјела наших предака. Ми смо спона између наших предака и потомака и зато морамо да то одржимо. Не би ваљало да прекинемо ову традицију“.

Овај леп и занимљив догађај Снежана Максимовић је одјавила следећим речима:

„Нека буде јединство у нашим срцима, у нама самима, у нашим породица, јединство са најближима, јединство у нашој цркви православној, у нашем народу српском, у нашим земљама српским и сваколиком Српству широм света.

Нека буде слобода у нашим мислима, осећањима, жељама, надама, слобода свуда где крочи људска нога, слобода за све и свакога на целом земном шару, слобода свим људима и народима.

Нека завијоре заставе слободе широм света, нека се српска тробојница вијори, тај симбол нашег јединства и слободе, нашег идентитета и свега онога што нас чини јединственим и слободним, нека нас све то подсећа на наше претке којима смо у част приредили овај рецитал

Хвала вам на посети и свако добро“.

Текст: Душан Јовановић
Фото: Зоран Јауз

Сара Митровић и други учесници у програму

Зоран Миловић, Снежана Максимовић, Душан Јовановић и Сара Митровић

Скупштина СКПД Свети Сава

Одржана 23. изборна скупштина СКПД „Свети Сава” Крањ

Српско културно просветно друштво „Свети Сава” Крањ, одржало је 23. изборну скупштину у недељу, 23. априла 2023. године, у Светосавском културном центру у Крању, Хује 19а.

На основу жеље и потребе по новом вођству, дошло је до неопозиве оставке досадашњег председника друштва, Милоша Милића, што је довело до сазивања изборне скупштине. У одређено време, Милош Милић је присутне поздравио и објаснио тренутну ситуацију, због чега је довело до оставке и потребе по избору новог вођства друштва.

Присутни чланови се нису противили одлуци, схватајући проблематику и потребу за променама. Предлог дневног реда је прихваћен. Верификација је потврдила 30 присутних чланова.

Приступило се извештајима органа друштва који су прошли у реду.

Председник радног тела скупштине Славиша Бенић, је дао предлог да се досадашње вођство распусти, што је једногласно прихваћено. После тога се приступило предлозима и избору новог председника и осталих органа.

Договарање о новом вођству, морало је да претрпи неке компромисе за очување друштва и његов легимитет. Било је тешко, због специфике проблематике, доносити

одлуке о новом председнику и члановима извршног одбора. Чланови су тешко примали одговорност за рад. Ипак је све прошло у реду, и по статуту друштва, са

обећањем да ће се будући рад заснивати на заједништву и спремности сваког појединца да да свој допринос за напредак. Скупштина је спроведена у најбољем реду, дисциплиновано и коректно, захваљујући доброј предходној припреми и вођењу саме скупштине од стране изабраног радног председништва.

Изабрали смо нову председницу СКПД „Свети Сава“ Крањ, Милку Давидовић. Надамо се да ће издржати у тежњама обећања које је представила у обраћању присутнима. Дај Боже, да јој се циљеви остваре, самим тим и нама свима. У подршци ће јој, свакако бити и ново изабрани извршни одбор и остали органи друштва.

За потпредседника је поново изабран Славиша Бенић, који је обећао да ће се више ангажовати него до сада. Вођства секција друштва се допуне на састанцима извршног одбора, као и изнешени нерешени предлози на скупштини.

Нови органи друштва: председница: Милка Давидовић, потпредседник: Славиша Бенић. Изабран је и нови Извршни одбор, потврђен по предходним предлозима, као и Надзорни одбор, такође потврђен по предходним предлозима. Предлози су једногласно усвојени. Против кандидата није било.

План рада за будућу сезону, поднела је нова председница Милка Давидовић. Говорила је о визији будућег рада, како га она види. Жели, као новинка у том раду, да уђе у све сфере деловања друштва сагледавајући потребу у томе да сви заједно кренемо у тај процес.

Очекује помоћ сваког појединца да би дошли до успеха, њених сазнања и потреба, као и упознавања са свим апаратима деловања на пољима културе у крањској општини и шире.

Жели, упознавањем са радом у осталим српском друштвима и кровној организацији Савеза српски друштва Словеније, појачати добре односе и сарадњу. Продужити и уредити треба добре односе и са Матицом, сталним контактима преко Амбасада Републике Србије и БиХ. Појачати активности допунске школе српског језика и продужити добре односе са СПЦ - парохијом Крањском.

План будућег рада је усвојен и потврђен аплаузом присутних. Скупштина је успешно и у предвиђеном року закључена у 17.30 часова.

Записао: Драгиша Лазовић

Милка Давидовић

Председница Милка Давидовић 2023
Милка Давидовић, нам се представља, драги пријатељи, читаоци Мостова.

„На изборној скупштини СКПД „Свети Сава“ из Крања која је одржана 23. априла 2023. у Светосавском културном центру, изабрана сам за новог председника, овог пута председницу, друштва. Преузимање вођства друштва је пао на мене као велика одговорност у кризном времену за очување и опстанак друштва. Као млађа чланица друштва мало ко ме познаје у друштвима кровне организације Савеза српских друштва Словеније и осталим сферама које се баве нашом културом, зато желим да се овим путем представим.

Рођена сам 1961. у Саници Горњој, општина Кључ. По завршеној средњој школи долазим у Словенију 1979, и радим све до пензије. После смрти мужа пре четири године, одвојено од сина и ћерке и четворо унучади који су сада, хвала Богу, ситуирани, живим сама на Голнику код Крања. Поред неколико удаљенији дестинацији и свих задужења, нашла сам весеље и времена за рад у

друштву и то ме посебно радује. Дружење на тренинзима фолклора, догађајима, ходање у планине... чине ме активном и да не остајем сама. Није ми тешко радити и то ме весели.

Друштву „Свети Сава“ из Крања се захваљујем на исказаном поверењу. Велика ми је част да сам изабрана за председницу најстаријег српског друштва у Словенији. Свесна сам одговорности коју ова функција носи. Обећавам да ћу се трудити и радити на добробит нашег друштва и народа којем припадам. Желим сарадњу са свим сродним и братским друштвима, Амбасади Републике Србије и осталим институцијама како у Матици тако и у Словенији, са циљем, да што више оставимо наших трагова за млађе генерације по којим ће нас памтити. Очекујем од свих вас вашу подршку, савете, сарадњу, разумевање и љубазност. Чувајмо тежње да истрајемо у нашим циљевима очувања нашег језика, ћириличног писма, културе, вере и коначног признавања српске националне мањине у Словенији. Хвала! Поздрав свима.”

Милка Давидовић

Прослава Петровдана у Белој Крајини

У селу Милићи у Белој Крајини, 12. јула 2023. године, свечано је прослављена храмова Слава чији су заштитници Свети апостоли Петар и Павле. Свету Литургију служио је Његово Преосвештенство Епископ горњокарловачки Г. Герасим. Преосвећеном су саслуживали архимандрит Михаило (Вукчевић), јеромонах Саво Јаковљевић, протопрезвитер-ставрофор Јеленко Стојановић, протопрезвитер Јован Галамић и протођакон Небојша Анђић.

Владика Герасим се након што је осветио славски колач и жито, бесједом обратио вјерницима који су се окупили у великом броју.

Послије литургије Културно умјетничко друштво „Бела Крајина“, којим руководи Сњежана Бранисављевић, извело је богат културни програм. Представиле су се дјеча и омладинска фолклорна секција, женска пјевачка група, мали рецитатори из дјечије рецитаторске секције те чланице „Секције жена за ручни рад и кулинарство“ које су вриједно обогатиле посну славску трпезу.

Чланови Културно умјетничког друштва „Бела Крајина“ свој наступ посветили су Косову и Метохији.

Такође смо имали част угостити историчара Борисава Челиковића, уредника националне етнографске библиотеке „Корени“ у Службеном гласнику, који од 2012. истражује Бели крајину. Представио је књигу „Бела Крајина, Срби у Словенији“, зборник који је као такав прва цјеловита представа најсјевернијег правца сеобе Срба.

Да се присјетимо... у Белој Крајини, у општини Чрномељ, најјужнијем дијелу Словеније, гдје ријека Купа прави лук, налазе се аутохтона српска насеља Милићи, Мариндол, Пауновићи и Бојанци, која су успјела да сачувају своју вјеру, културу, традицију, обичаје и језик од 16. вијека до данас. По задњем попису у православним селима живи тек око триста потомака тзв. Ускока, али нови српски досељеници долазе и заједно настављају очување свог националног идентитета.

По томе је Петровдан у Белој Крајини од суштинског значаја и носи врло важну поруку за све нас - заједно можемо све!

Петровданску прославу подупрли ЈСКД РС, Општина Чрномељ и Амбасада Републике Србије у Словенији.

Сњежана Бранисављевић

Смотра фолклора Петровдан 2023

КУД „Младост” Љубљана учествовало на Смотри фолклора Петровдан 2023 у Новом Граду

Поводом Петровдана – дана и крсне славе општине Нови Град, одржана је 12. јула 2023. на Трагу Младена Ољаче у Новом Граду, „Смотра фолклора Петровдан 2023”, у организацији Културно образовног центра Нови Град, Општине Нови Град и КУД „Уна” Нови Град. Ова манифестација одржана је у склопу Петровданских дана.

На овој манифестацији учествовали су: КУД „Милош Дујић-Мишо” Челинац, СКУД „Др Младен Стојановић” Приједор, Фолклорно удружење „Перлас”, Перлез – Зрењанин, КУД „Коло” Меленци – Зрењанин, КУД „Младост” Љубљана и КУД „Уна” Нови Град. Захваљујемо се домаћинима на позиву и могућности да учествујемо на оваквом догађају, а посебно на свему ономе што су нам нудили током нашег боравка у Новом Граду.

Фолклорне групе почеле су пристизати у Нови Град у раним поподневним сатима, тако и Културно умјетничко друштво „Младост” из Љубљане. Двије фолклорне групе КУД „Младост”, извођачки и омладински ансамбл кренуле су из Љубљане послје девет сати прије подне, аутобусом LPP – Ljubljanski potniški prevoz, и послје нешто више од четири сата стигли у Нови Град. Путовање до Новог Града протекло је у

добром расположењу, неки од фолклораша већ су учествовали на овој Смотри, тако да су били добро упућени гдје иду и шта их чека.

Прво смо отишли до Културно образовног центра, гдје се налазе и простори Културно умјетничког друштва „Уна” Нови Град, које је, заједно са Културно образовним центром и упутило позив КУД „Младост” Љубљана за учешће на овом догађају. Дочекао нас је Сениша Јованић, умјетнички руководилац КУД „Уна” Нови Град и дугогодишњи велики пријатељ КУД „Младост” Љубљана.

Собзиром на то да је до предвиђеног дефилеа остало доста слободног времена, сви су то искористили за шетњу градом, да се освјеже и нешто презалогaje. Била је занимљива шетња поред Уне, те дивне ријеке, а било је и купача који су искористили веома топло вријеме, неки близу ушћа Сане у Уну, а неки мало подаље.

Око пет поподне сви фолклораша су се окупили у Културно образовном центру и спремали за дефиле, требало се обући у народне ношње у којима ће и наступати на Смотри. Дефиле је кренуо према храму Светих апостола Петра и Павла, ту се на кратко задржао, а онда продужио до

центра града, гдје су се сви фолклораша, па и грађани Новог Града, ухватили у „Козарачко коло”. Била је то заиста лијепа слика, различите генерације у једном колу, помијешане народне ношње са цивилним одијелом, а сви раздрагани и распјевани.

Након тога поворка је отишла до Трга Младена Ољаче, гдје се и одржала Смотра фолклора Петровдан. Водитељка програма поздравила је све учеснике у програму, као и бројну публику која је испунила плато испред бине, као да се сјатио цијели Нови Град на једно мјесто.

Послије поздрава водитељка је дала ријеч Мирославу Дрљачи, начелнику општине Нови Град, који је у својој веома поучној и дирљивој бесједи истакао да чланови културно умјетничких друштава, његујући традицију, на најбољи начин повезују прошлост са будућношћу. „Кад видимо младе људе који вриједно раде у културно умјетничким друштвима, сигурни смо да ће наши обичаји, традиција и култура бити сачувани и у будућности”, рекао је Мирослав Дрљача, који је затим прогласио Смотру фолклора Петровдан 2023. отвореном.

Овогодишњу Смотру фолклора Петровдан својим наступом започели су домаћини, фолклораши КУД „Уна” Нови Град, који су извели кореографију под називом „Свадебни обичаји Новског Подгрмеча”, а након њих

на бину су ступили чланови КУД „Милош Дујић-Мишо” Челинац, који су приказали игре са Баније.

Из оближњег Приједора дошли су фолклораши СКУД „Др Младен Стојановић” Приједор, који су одиграли игре Косовског Поморавља, а из Љубљане су стигли фолклораши КУД „Младост” и то са двије фолклорне групе, омладинском и извођачком, а новоградској публици први су се представили омладинци са играма из Владичиног Хана.

Из околине Зрењанина на овој Смотри учествовала су два друштва, КУД „Коло” Меленци и Фолклорно удружење „Перлас”, из Перлеза. Фолклораши КУД „Коло” представили су се први и одиграли игре из Димитровграда, а у свом другом наступу домаћини, КУД „Уна” Нови Град приказали су кореографију „Седенка се збира”, игре из Босилеградског Крајишта.

Наступила је мала пауза на којој су подијељене захвалнице и поклони представницима гостујућих друштава,

а наставило се пјесмом у извођењу Женске пјевачке групе КУД „Уна”, која се представила сплетом српских изворних пјесама.

Да би се публика, која је ионако била добро расположена, још мало и насмијала, потрудили су се чланови фолклорне групе СКУД „Др Младен Стојановић” из Приједора који су приказали шаљиву игру из Доњих Вијачана.

Кроз игру отишло се на југ Србије, тачније у Лесковац, а чланови КУД „Милош Дујић-Мишо” из Челинца одиграли су игре из тог краја, док је друго друштво из околине Зрењанина, тачније Фолклорно удружење „Перлас”, Перлез, Зрењанин, одиграло Влашке игре из Кобишнице.

Фолклораши КУД „Младост“ из Љубљане добили су још једну прилику да се покажу публици и грађанима Новог Града, овај пут извођачки ансамбл који је одиграо игре из Биначке Мораве, а пред сам крај програма домаћини, КУД „Уна“ Нови Град, су у свом трећем наступу фолклораши представили Влашке игре, да би потом на самом крају програма Мушка пјевачка група из истог друштва отпјевала сплет крајишких пјесама, а затим су се већ на бини ухватили у Козарачко коло и сишли међу гледаоце, који су се надовезали на то коло, и тако на лијеп начин завршили наступе свих фолклорних и пјевачких група, а тиме и Смотру фолклора Петровдан 2023.

Дружење извођача и домаћина настављено је у просторима Културно образовног центра Нови Град, уз музику, роштиљ, пиће и добро расположење кроз пјесму и игру.

Дошло је вријеме растанка и поласка за Словенију, односно за Љубљану. Чланове

КУД „Младост“ испратио је Синиша Јованић, уз ријечи захвалности које је упутио Бојану Антонићу и свим фолклорашима, рекавши да ће се сарадња наставити и у будуће, а вјерујемо да ће бити и богатија.

Бојан Антонић, предсједник и умјетнички руководилац КУД „Младост“ Љубљана, захвалио се, у име друштва и у своје име, на позиву и гостопримству потврђујући да ће сарадња друштава бити на још вишем нивоу. Око један сат послје поноћи кренули смо на пут, било је малог задржавања на граници и паузе кад смо прешли у Словенију, тако да смо у раним јутарњим сатима, прије зоре, били у Љубљани.

Било је ово једно велико искуство за све фолклораше КУД „Младост“ и прво гостовање изван Словеније након двије и по године, а надамо се да ће пропуштено бити убрзо надокнађено, јер за учешћа на смотрама и фестивалима, као у Словенији тако и вани, постоји велико интересовање међу играчима, а то и јесте један од циљева сваке фолклорне групе.

Текст и фото: Душан Јовановић

Шта је ново у СКД Слога Нова Горица?

Када се осврнемо на активности СКД „Слога” из Нове Горице, рекли би да је много новости од претходног извештавања. Концерти, гостовања, свечани догађаји, спортска такмичења, нови пројекти. Међутим, одмах нам на ум дође мисао да ли су, када је СКД „Слога” у питању то и даље новост, или је постало део рутине, устаљене праксе, догађања на која су нас чланови и руководство „Слога” већ навикли, и помало размазили, да нове догађаје и вредна достигнућа доживљавамо као нешто што се у СКД „Слога” подразумева, као природан ток ствари. А много се тога, када је у питању СКДА „Слога”, задњих месеци одиграло, много је напора и труда уложено, а резултати, наравно, нису изостали.

Но кренимо редом.

Тек што се узбудљиво и незаборавно гостовање у Новом Саду и учешће на 25. европској смотри српског фолклора дијаспоре окончало, још се утисци нису потпуно слегли, „Слога” је кренула даље, у нова догађања.

Света тројица – Духови

СКД „Слога” традиционално обележава своју крсну славу Духове - Свету Тројицу, на начин примерен прилици и вредан сваке пажње и поштовања. Тако је било и ове године. Чланови друштва су се, након присуства црквеном обреду, 4. јуна у поподневним часовима окупили у сали ZKD -Тошка, у центру Нове Горице да на пригодан и достојанствен начин обележе своју Славу. За

разлику од прошлих година, овог пута је друштво имало и домаћина Славе, члана извршног одбора, Милета Беговића, који се поред своје домаћинске улоге, потрудио да присутнима дочара начин на који се Крсна Слава обележава и прославља у његовом крају Шековићи. Уз пригодно и разноврсно послужење прослава и свечани ручак су потрајали до касних поподневних сати. Такође су наше вредне домаћице припремиле разне пите и разнолике врсте колача, фолклорна секција је дала свој велики допринос. Српско културно друштво „Слога” своју крсну славу Свете Тројице слави већ 28 година.

Гостовање у Трсту

СКД „Слога” има бројне пријатеље међу српским друштвима, нарочито у Словенији и Италији. Једно од најстаријих пријатељстава, које се већ годинама негује и одржава, је пријатељство са Српским културним друштвом „Pontes - Мостови” из Трста. Међусобна дружења и гостовања су честа, па су тако и ове године, 18. јуна, фолклораша „Слога” наступили у Трсту на концерту СКУД „Pontes-Мостови”. СКД „Слога” се представила са кореографијом коју је играла на 25. Европској смотри српског фолклора дијаспоре у Новом Саду а то су игре са Косова и Метохије. Била је то још једна изузетна прилика за размену искустава, дружење и забаву, која је, по обичају, протекла у веселој и незаборавној атмосфери.

Традиционални пикник на Пановцу

По обичају, СКД „Слога” своје полугодишње активности, пре заслуженог одмора, обележава пикник дружењем у парк шуми Пановец, крај Нове Горице.

И ове године, уз беспрекорну организацију, окупили су се на традиционалном месту, чланови друштва, млади и они мање млади, да се друже, и да у мирној и опуштеној атмосфери проведу пријатно суботње поподне, 24. јуна. Било је ту обиље разноврсне свеже припремљене хране, пића, пуно добре музике, и веселе атмосфере. За храну и пиће су се побринули председник Илија Јанковић и члан Извршног одбора Стево Арсенић, фолклорна секција на

челу са Биљаном Савић је бринула за праву веселу атмосферу а Весна Арсенић и Нада Јанковић су сервирале храну и пиће, такође свој допринос је дала и Ранка Јоцић. Сви они који су се тај дан одазвали били су изузетно задовољни са атмосфером на пикник плацу.

Летњи камп младих

СКД „Слога” већ дуго година у првим септембарским данима организује турнир у малом фудбалу. Овај турнир је увек наилазио

на неподељене симпатије и пажњу међу младима који су се такмичили, али и међу бројном публиком свих узраста. Ове године одлучено је да Турнир полако прерасте у једну ширу манифестацију са пуно различитих програма који ће привући пажњу још већег броја учесника, али и веће интересовање публике. Идеја је да тај догађај добије форму, најпре једнодневнoг, а касније и викенд кампа, на коме ће се у току викенда смењивати бројни спортски, културни и забавни догађаји. За такав пројекат, простори на отвореном спортског центра Јава

у Ореховљу код Нове Горице пружају заиста изванредне могућности.

Тако је ове године, поред фудбалског турнира, организовано и такмичење у одбојци на песку где је учествовало неколико екипа, успели смо да доведемо и професионалног судију за одбојку, дечју радионицу цртања водила је Биљана Савић а сликања и примењене уметности је водила Тамара Сврзић, као и богат забавни програм о коме је углавном бринула Данијела Јовић. А с обзиром на целодневни програм, није остала ни богата понуда хране коју су припремали Никола Пуповац, Миле Беговић и Сретен Ђајић и освежавајућих пића о којима су бригу водили Стево Арсенић и Владе Перендија.

На фудбалском турниру је учествовало укупно десет екипа, поред домаћина „Слога”, још шест екипа из околине Нове Горице, као и екипе које су допутовале из Удина, Кочевја и Новог Места. Највећу заслугу да је било толико екипа има председник спортске секције Дејан Јовић а њему су помагали Вид Дурођић, Никола Панић и Душан Новаковић.

Победник турнира је екипа „Мај”, која је у финалу победила екипу „Гуслари”, док је на трећем месту екипа „Космос” која је победила екипу „Тор Гун”. Проглашен је најбољи играч турнира – Садмир Сукановић, као и најбољи голман – Дарио Ципар.

По завршеним такмичењима и радионицама, уследио је забавни програм и дружење, до касно у ноћ.

Да је наш програм тако добро изведен има велику заслугу председник друштва Илија Јанковић а да је то све забележено и фотографисано заслуга је секретара Сенише Живковића, велики поздрав до следеће године.

Текст и фото: Сениша Живковић

Etnos Gorizia

У италијанском граду Горица (Gorizia) од 24. до 27. августа одржао се 51. по реду фолклорни фестивал под називом ETNOS GORIZIA – Светски фестивал Фолклора. На фестивалу су ове године учествовали ансамбли из Јужне Кореје, Сенегала, Мексика, Канарских острва (Шпанија), Португалије, Молдавије, Ускршњих острва (Чиле) и Италије (Сицилија).

У оквиру фестивала традиционално се одржава и стручни конгрес на теме које су повезане са фолклором и етно културом и народном традицијом уопште. Ове године у суботу, 26. августа, одржан је 47. конгрес по реду. Тема овогодишњег конгреса је била „Дијалог међу културама као гарант мира“. Поред председника Етноса Стефана Минитија, као гости су учествовали: Ђоакино Касанели, (новинар), Гинтер Липиц (CIOFF, Национална секција Аустрија), Масимилиано Марангон, Кристина Медарић (CIOFF, Национална секција Хрватска), Руди Павшич (новинар), Јања Равникар (CIOFF, Национална секција Словенија), Алберто Тентори (дечији неуропсихијатар, Рим), Магдалена Товорник (бивши амбасадор Словеније при УНЕСКО и Синиша Живковић (СКД „Слога“).

Сваки од гостију је имао опширан реферат на једну од тема повезаних са основном темом конгреса.

Синиша Живковић, као представник СКД „Слога“ је имао посебну част да његово излагање затвори конгрес и послужи као основа за коначни закључак конгреса. Излагање је било засновано на личним искуствима из Словеније, као активног члана и секретара СКД „Слога“.

Конгрес је био двојезични, реферати су подношени двојезично уз обезбеђен превод. Преносимо излагање Синише Живковића у целости у преводу на српски језик:

Тема међукултурног дијалога је у последњих неколико година добила велики значај. Пре свега мислимо на то да интеркултурални дијалог може бити фактор који ће снажно допринети очувању мира међу народима и државама. На ову идеју нас упућују догађаји у савременом свету.

Пре свега, мислимо на регионалне, па и глобалне сукобе који прете и угрожавају савремени свет, укључујући и европски континент.

Присилне миграције становништва су уобичајена последица ратних дешавања. Заједно са економским миграцијама, оне убрзано мењају етничку слику човечанства. Интеркултурални дијалог између различитих нација је стога важан, без обзира да ли живе у истој земљи, у различитим суседним земљама или далеко једна од друге.

У неком организованом систему хармонични међуетнички односи су гаранција мирне коезистенције. Они могу бити ефикасно решење могућих неспоразума и сукоба.

У нашем непосредном окружењу постоје примери добре праксе интеркултуралног дијалога. Али ако погледамо прошлост, и то најновију, било је и изузетно лоших примера неуспелог мултикултуралног дијалога између различитих нација и етничких група.

Као пример добре праксе можемо навести тренутну ситуацију у Словенији, са тенденцијама даље побољшања. Али, такође, са неким мање успешним епизодама из прошлости. Један од најгорих примера неуспелог мултикултуралног дијалога је сукоб у бившој Југославији. Неколико деценија се чинило да је федерални систем устројства нашао добар начин за живот у јединственој држави Југославији.

У то време је већ постојао развијени мултикултурални дијалог. Као резултат тога, дошло је до сарадње у снимању филмова, ТВ програма, музичких, фолклорних и филмских фестивала итд. Књижевна дела су се масовно преводила са једног језика на други међу народима федерације.

Нажалост, током последње деценије 20. века цео систем се урушио као кућа од карата, за неколико турбулентних година.

Да ситуација буде још гора, распад државе употпуњен је бројним и веома суровим етничким и верским сукобима.

Основно питање је: зашто овај интензиван интеркултурални дијалог, који је трајао до избијања рата, није довео до стабилизације и очувања мира?

На то питање још увек није могуће дати потпуно објективан и тачан одговор.

Удаљеност од тих догађаја је још увек недовољна да се потпуно објективно процени. Интеркултурални дијалог је постојао, али су економске основе читавог система биле недовољно профилисане. Земљу су чиниле веома различите етничке групе, које су биле различито економски развијене.

Граница између богатства и сиромаштва поклапала се са етничким границама унутар државе. Ово је довело скоро све нације у федерацији до закључка да њихов сопствени народ трпи више штете него користи од такозване „тиранске“ државе. С друге стране, опстанак савезне државе био је на неки начин условљен одређеним идеолошким и политичким системом, који је почео да се урушава.

Стекао се утисак да ће промена политичког и идеолошког система неминовно довести до колапса заједничке државе. То је значило додатни ветар у леђа за сепаратистичке тежње. Сада, више од 30 година након тих догађаја, народи бивше Југославије и даље живе једни поред других, или помешани, неки

у хомогеним, националним, а други у вишенационалним државама.

Веома је карактеристичан пример Словеније. Словенија је настала, као независна држава, практично без или са мањим ратним догађајима од само неколико дана. Настала је као врло хомогена, национална држава словеначког народа.

Према уставном уређењу, у Словенији су законом признате само две званичне националне мањине, којих је врло мало: мађарска и италијанска мањина.

Међутим, приликом распада Југославије велики број припадника других југословенских народа нашао се у Словенији, и наставио да тамо живи.

Са мање или више тешкоћа, они, као и њихови потомци, ту живе и данас. Неколико година касније, економски развој Словеније условио је већу потребу за радном снагом. Због етничких сличности, слободна радна снага се најчешће налази у мање развијеним јужним подручјима бивше Југославије.

То се, пре свега, односи на Србе из Србије и Босне и Херцеговине, као и на Бошњаке, становнике Босне муслиманске вероисповести.

Суочена са повећаним приливом економских миграната, Словенија је као модерна европска земља развила различите механизме интеграције имиграната.

Суочена са повећаним приливом економских миграната, Словенија је као модерна европска земља развила различите механизме интеграције имиграната.

Међутим, словеначки народ је релативно мали, а значајан прилив имиграната може временом да развије негативне ставове, предрасуде, па чак и осећај угрожености код домаћег становништва.

Зато се поставља друго питање: да ли ће у тој новој ситуацији, битно другачијој од ситуације у бившој савезној држави, механизми интеркултуралног дијалога створити услове за складан суживот словеначке нације са имигрантима?

Институционални услови за то свакако постоје. Неке прописе треба дорадити и унапредити, али стабилна основа свакако постоји.

Позитивна искуства су такође бројна и често сведоче у прилог томе. Бројни су примери и искуства у Словенији, где је интеркултурални дијалог такође еволуирао, од затегнутог и спорадичног до опуштеног и обострано корисног.

Ово се посебно односи на однос већинског, словеначког становништва, према српској етничкој групи, која је углавном имигрантска, а само мањим делом аутохтона, али која и даље представља најбројнију мањинску популацију у Словенији.

Уопштено говорећи, однос словеначке државе и народа према српским мигрантима је позитиван. Постоји тренд сталног побољшања уз повремене мање осцилације. Бројни су примери који поткрепљују овај закључак, са разумевањем положаја словеначке нације, која је вишеструко мања од српске нације у матици и дијаспори. Међусобном разумевању свакако је допринео и интеркултурални дијалог који се у Словенији непрестано развија, на различитим нивоима уређења државе и локалних заједница.

Можемо констатовати да је мигрантско становништво српског порекла углавном задовољно својим положајем у Словенији. То значи да могу слободно да изразе своју националност. Такође, нико се не осећа угрођеним или занемареним само због своје националне, верске или језичке припадности. Преко својих организација активно учествују у дијалогу са локалним и државним властима, културним и друштвеним институцијама. Могуће је слободно оснивање и учлањивање у културна друштва на основу националне припадности и опредељења. Делатност тих друштава делимично се финансира из словеначких и европских фондова.

Међутим, свакако постоји начин за значајан

напредак, пре свега у области културе и образовања, као и обезбеђивањем стабилних и предвидивих извора финансирања. Како сазнајемо, побољшања тог система су у законодавној процедури.

Уопштено говорећи, у Словенији је углавном на имигрантским мањинама да прилагоде свој културни живот новој средини.

Истовремено, имигранти не желе да нарушавају свој етнички идентитет, већ се афирмишу у новој средини без агресије и наметања.

Кроз интеркултурални дијалог треба да избегну две велике замке које им се честонуде.

С једне стране, то је замка потпуне асимилације, која је за већину њих углавном неприхватљива. С друге стране, то је замка тврдоглавог инсистирања на културној самодовољности, као и прихватања најнижих квазикултурних клишеа, само зато што припадају, како кажу, „мојој“ нацији. У првом случају, притисак је за већину досељеника неподношљив, док у другом доводи до неизбежне гетоизације миграната. У оба случаја, недостатак културног дијалога доводи до етничке нетолеранције, друштвене нестабилности и, дугорочно гледано, сукоба свих врста.

Можемо закључити да миграциони процеси свакако драматично мењају слику савременог света. С једне стране, они доносе просперитет земљи која прима мигранте, нудећи обиље младе и флексибилне радне снаге. С друге стране, мигрантски процеси могу бити потенцијални извор конфликта, сукоба различитих култура, традиција и обичаја. Чини се да је суштински и искрени интеркултурални дијалог један од најбољих начина да се избегну сукоби и организује складан суживот. То се свакако односи на дијалог унутар државе, али и на дијалог суседних народа и држава.

Аутор: Маријана Живковић

Гостовање у Валдању

Дан је био као измишљен за путовање и једва смо чекали да стигнемо и да се сретнемо са старим пријатељима али да упознамо и неке нове пријатеља, који живе и раде, нама сасвим близу, у суседној Италији конкретно у Валдању.

Наш циљ је био да се представимо са нашим „Шампионима” у што бољем светлу, наша фолклорна секција је играла игре из Косовског Поморавља са којом је учествовала на 25. европској смотри српског фолклора дијаспоре, 27. маја у Новом Саду, а такође нам је био циљ да видимо како то раде наша браћа из Италије и Швајцарске, односно са њиховим радом и начином на који они успевају да представе српску културу и традицију коју вековима чувају Срби, било где да живе.

Окупили смо се у Новој Горици пред „Точком” у суботу, 30. 9. 2023, негде око тринаест часова и тридесет минута.

Путовање је било изузетно пријатно, текло је у дивном расположењу наших фолклораша који су својом младошћу, лепотом и песмом желели показати како је лепо бити члан једног тако организованог друштва као што је наша Слога.

Наш пут се протезао кроз равничарски део Италије и док смо ударили длан о длан, били смо наомак Венеције, а онда смо у даљини угледали високе планине. Иако сам неколико пута пролазио том цестом, размишљао сам да ли је могуће проћи кроз те стене и пробити се на територију Вићенце, али очито многобројни радови на путевима су решавали сваку препреку до нашега циља.

Прво заустављање је било на неких двадесет километара од Венеције. Фолклораша су имали напис на својим мајицама Фолклорна секција Српског културног друштва „Слога”

и после нашег ћаскања на паркингу, дошли смо до закључка да имамо још толико пута до места где су наши пријатељи из Валданја осмислили програм поводом њиховог годишњег концерта. Сам долазак на место где је био програм је био величанствен, дочек прави братски, председник Миодраг Јанковић-Јанез и његова екипа су се понели домаћински, све што један гост може да добије ми смо добили.

После краћег времена наша фолклорна секција је морала да се обуче и припреми за наступ, уметнички руководилац Биљана Савић и њен асистент Гордана Тривуновић, одмах су кренуле са припремом настула наше омладине, која је огроман потенцијал нашега друштва.

Програм је почео око 16 часова и било је негде више од десет фолклорних секција. Ми смо затварали програм и представили се са играма и песмама са Косова и Метохије, аутор кореографије је Милан Гламочанин, музички аранжман Дарко Ђитић а уметнички руководилац је Биљана Савић, по нашој процени наша екипа је доста квалитетно одиграла и успешно преставила СКД „Слога” Нова Горица. Аплаузи су давали велики мотив фолклорашима, као и њиховим родитељима који заслужују посебну похвалу да су своју децу усмерили на прави пут.

Иначе, овај догађај, односно девети Сабор „Сачувајмо од заборавља” био је у организацији српске културе заједнице „Свети Сава” из Валдања. Присутну публику и госте поздравили су, поред водитељке Николине Ђорђевић, секретара Савеза Срба у Италији, и Миодраг Јанковић председник удружења „Свети Сава” и Душан Алексић потпредседник Савеза Срба у Италији. Програм су отворили ђаци Допунске

школе на српском језику „Свети Сава” из Валдања, предвођени учитељицом Јасмином Стојковић, који су отпевали химну Боже правде. Следио је богат културно уметнички програм са многим учесницима, међу којима су били и гости из далека. Музичар Миљан Токовић из Медевеће, многогодишњи чувар народне баштине емисије „Шљивик”, првак Србије у фрули, освајач Златне јабуке и Златног опанка, представио се публици традиционалним свирањем фруле и гусла. Својим фолклорним наступима представила су се и удружења „Рас” из Луцерна из Швајцарске, затим ансамбли из Италије: „Слога” из Вићенце и Vasana del Grapе, „Круна” из Скиа, „Дуга” из Монтекиа Мађоре и „Младост” из Лонига, као и СКД „Слога” из Нове Горице, што смо већ напоменули. Песмом „Расти расти” представила се и млада талентована чланица удружења „Свети Сава” Валентина Стојановић.

Након завршенога програма омладина је искористила прилику да ужива уз квалитетан програм оркестра „Носталгија”, велико задовољство и опуштеноост су показали и родитељи наших фолклораша. Журка за нас је могла да трајала до 23 часа, јер је пред нама био далак пут до Нове Горице. Међутим наши пријатељи из Вићенце су нам приредили велико изненађење, са музиком су нас испратили до врата дворане. Срећни и задовољни због успешног наступа, али и нових познанстава, стигли смо у Нову Горицу. Разишли смо се уз срдачне поздраве и уз констатацију да једва чекамо уторак и недељу да бисмо кренули са новим тренинзима.

Текст и слике припремио,
Илија Јанковић

Пикник СКД Петар Кочић Крањ

Српско културно друштво „Петар Кочић“ из Крања на почетку нове сезоне организовало пикник за чланове и пријатеље друштва

Чланови Српског културног друштва „Петар Кочић“ из Крања традиционално се окупљају на крају и почетку сезоне на пикник простору „Код Славице“ на Полици код Крања. Тај пикник, како се популарно

назива, служи за окупљање и дружење међу свим члановима друштва, а то је уједно и једна од ријетких прилика да све генерације чланова буду на окупу, и да у опуштеној атмосфери поразговарају о свему и свачему,

а да се у разговорима дотакну и самог дјеловања друштва, да изнесу своја мишљења и погледе, да представе резултате и циљеве и жеље за будући рад. Наравно да је то прилика да се опробају специјалитети из роштиља, да се попије које пиће, поразговара, нашали, запјева и заигра.

Ове године пикник на почетку сезоне одржан је у недјељу, 24. септембра 2023. на старом мјесту, као је наведено, „Код Славице“ на Полици. Вријеме је, и поред кише која је падала до подне, ипак добро послужило, није било превише ни топло ни хладно, баш онако, како бисмо рекли таман. Услови за пикник као и увијек веома добри, онако како и приличи. Штета је само у томе што је трава на игралишту била мокра, па се није могло играти одбојку, тако омиљену међу члановима друштва, али то не значи да није било занимљиво, посебно кад је томбола у питању. Било је занимљивих награда, а главни добитак је био новчана награда 100 евра, коју је добитник покљонио друштву.

Заиграло се и запјевало, онако како и доликује оваквим догађајима, а приличан број чланова друштва, пријатеља и симпатизера доказује да су оваква дружења итекако потребна и да треба наставити са овом лијепом традицијом.

Текст и фото: Душан Јовановић

Iz SKD Sava Hrastnik

Srpsko-novosadsko etno veče

Na poziv predsednice kulturnog društva „Lendava – Novi Sad“ Zlatke Pupa Frajzman, naše SKD „Sava“ Hrastnik odazvalo se na poziv i sa ženskom pevačkom grupom, 31. avgusta 2023. učestvovalo zajedno sa tamburaškim orkestrom „Zlatni fijaker“ iz Novog Sada na „Srpsko-novosadskoj etno večeri“ u sklopu Festivala Vinarium u Lendavi.

Naša etno pevačka grupa i tamburaši su održali celovečernji program. Publiku su podigli na noge, da su sa njima zajedno pevali i igrali. Posle svake pesme bile su nagrađene sa velikim aplauzom i mnogobrojnim pohvalama. Ostaće to za našu pevačku grupu jedan od lepših i nezaboravnih nastupa.

Slavica Tripunović

Festival Vinarium Lendava

U subotu, 2. septembra 2023, naše društvo, SKD Sava Hrastnik, odazvalo se na poziv

Saveza kulturnih društava Lendava, na tradicionalnu etnološko – kulinarsku manifestaciju – Lendavska trgatev.

Već 44 godine se tradicionalno na početku septembra održava „Lendavska trgatev“ (Lendavska berba), postala je praznik vinogradara, obogaćen raznovrsnim celodnevnom programom, bogatom kulinarskom ponudom i odličnim lendavskim vinom.

Posebno nam je bilo drago da smo bili deo tradicionalne povorke kroz stari gradski centar, predstavljajući naše nošnje koje čine deo naše bogate kulturne baštine.

U povorci koja je bila prava paša za oči bile su grupe koje su u šetnji predstavljale tradicionalne nošnje i kulturno nasledstvo Srbije, Mađarske, Hrvatske, Slovenije i Austrije

U raznovrsnoj etnološkoj povorci brojni učesnici su pokazali narodne običaje, šale i navike. Manifestaciji je bilo naklonjeno i

krasno sunčano vreme, zato je bilo i ogromno posetilaca, koji su uživali u raznolikosti povorke, na što su bili organizatori još posebno ponosni.

Posetili smo turističke destinacije Lendave. Bili smo na najvišem tornju Vinarijum Lendava, sa najlepšim pogledom na četiri države.

Slikali smo se sa vinskom kraljicom Lucijom Šetar i u njenom društvu degustirali vina lendavskih vinara.

Izvođačke grupe su od 16 sati napred nastupale u folklornom programu.

Dečija folklorna grupa je odigrala svoju koreografiju i osvojili su srca Lendavčana. Našim malim folklorasima, sigurno će ostati u prelepom sećanju, jer je to bio prvi njihov nastup van našeg Zasavja.

Ženska pevačka grupa se je predstavila sa dve pesme. Pevale su sa takvim nabojem emocija, da je publika tu emociju osetila, pa su se nekima i oči zasuzile.

Folklorna grupa se je predstavila sa igrama iz okolice Beogradske Posavine. Imali smo čast, da smo bili deo tradicionalne etnološko–kulinarske manifestacije „Lendavska trgatev”. Želja nam je da i na pred zajedno slavimo našu kulturu i nasleđe kroz pesmu igru i tradiciju.
Slavica Tripunović

Projekat NVO gre v šolo

U Hrastniku i Trbovlju odvijao se zanimljiv projekat društva Srpskog kulturnog društva „Sava” Hrastnik za učenike nižih razreda. Učenicima škole je predstavljen način delovanja društva, te poziv da se aktivno uključe u društvo. U projektu je sudelovalo 150 učenika osnovne škole Hrastnik i 80 učenika

osnovne škole „Ivana Cankara” Trbovlje. Naša mentorica Snežana Maksimović je učenicima prenela samo deo znanja iz srpske kulture kroz pesmu i igru. Na radionicama je kroz pesmu i igru je prikazan deo srpskih igara, koje su prilagođene njihovom uzrastu. Deca su vrlo brzo usvajala igre koje su im prikazane.

Najzanimljivija igra im je bila iz Bele Krajine, „Igra kolo u dvadeset i dva”. Igra kolo, igra kolo u dvadeset dva U tom kolu, u tom kolu lepi Jova, Vlado, Lena,..... igra Biraj Jovo, Vlado, Lena,..... koga tebi drago Samo nemoj, samo nemoj, koga nemaš rado Sad se vidi, sad se zna, ko se kome dopada Sad se vidi, sad se zna ko se kome dopada.

Pokreti nogu, laki koraci i dečja pesma su odzvanjali školskim dvoranama. Iz dečijih očiju je sijala sreća i zadovoljstvo. Sa strane društva su utisci pozitivni . Projekt društva se nastavlja na literarnom i likovnom području, kulinarstvom, te predstavljanja društva na danu otvorenih vrata u novembru, sa osnovnim ciljem dolazak najmlađih u društvo ali i njihovih roditelja. Aktivnosti društva su široke, tako da za sve ima mesta u društvu. Projekt društva se radi uz pomoć JSKD, Consulte, Regionalnog centra NVO Zasavske regije, OŠ Hrastnik, OŠ Ivana Cankarja Trbovlje i mentora SKD „Sava” Hrastnik.

Cvijetin Nešković

Капање

Српско културно просвјетно друштво „Свети Сава” из Крања организовало занимљиво прело са старом народном игром „капање”

Овај догађај организован је 30. септембра 2023. у просторима друштва, а у њему су учествовали чланови СКПД „Свети Сава” и СКД „Петар Кочић” из Крања. Сам простор за ову прилику био је припремљен тако да личи на право сеоско прело, са старим предметима, а на средини је био мали сто и на њему воће, јабуке, суве шљиве, ораси а на средини стола петролејска лампа, као у старо доба.

На другом, већем столу који је служио као трпеза, била су разна јела, пите, колачи, суво месо, сир.. а на другој страни, око сточића окупили су се мушкарци, на столу наравно шљивовица, коју су они испијали лагано, не журећи никуда.

На већим столовима постављено је по десет пари чарапа, за игру „капање”, о којој је нешто више у наставку овог чланка. Све је било спремно за почетак прела, а треба напоменути да је ово и пројекат СКПД „Свети Сава”.

Жене, обучене у народне ношње посједале су око сточића на којем гори лампа, свака се прихватила неког посла, једне су плеле, друге комиле кукурузе, треће везле, неке преле вуну, док су опет неке мљеле кафу, тако да је свака била нечим запослена, а какво би то прело било без пјесме. Онако радећи отпјевале су неколико лијепих изворних пјесама и тако започеле ово дружење или како се каже сијело или прело.

Мушкарци, након што су се поткријепили ракијом, окупили су се око стола гдје су биле постављене чарапе за „капање”. Биле су двије екипе, једна из СКПД „Свети Сава”

а друга из СКД „Петар Кочић”. Почела је традиционална игра скривања новчића у народу позната као „капање”, у неким крајевима зове се и „прстен”, зато што се умјесто новчића сакривао прстен, и ова игра преносена је с кољена на кољено, отргла се зубу времена и као таква опстала у народу, а о њој је забиљежено следеће:

„Капање је мушка игра у којој се капало увијек по двоје, али уз велики број помоћника и навијача. За капање је потребно десет прикладних предмета: капа, рукавице, чарапе и сл. Прво су то биле само капе, па отуда и име игри. Под ових десет капа скрива се новчић или дугме. Број поена рачуна се по броју откривених капа. Један од играча почиње скривати новчић или дугме под капе, а други открива, тражи. Ако нађе под првом, биљежи десет поена, ако нађе под петом, онда биљежи пет поена. Кад се постигне сто поена, онда се партија завршава.

Капање је игра која се игра да би се смијало и веселило. Врхунац увесељавања је тек на крају, када се игра заврши, па када губитник треба да добије казну. Казне су обично неке шљиве радње, које изазивају смијех, попут опонашања рзања коња, њакања магарца, кукурикања пјевца и сл”. (Душан Ковачевић 20061: 301).

Понегдје чарапе и пригравке називају козе, па тако се ова игра негдје зове „козање”. Ова лијепа и занимљива игра игра се у зимским данима, када се заврше сви јесењи радови на њивама и пољима, када почне да пада први снијег, угасе се ракијски казани а мирис шљивовице овлада селом, пушнице пуне сувог меса а сви ти мириси омамљују и као да траже да се испроба све оно што пружа такав очарavajuћи мирис.

И на овом прелу било је понешто од тога, можда не баш онако како је то некада изгледало, али се ипак на неки начин показало да стари обичаји не изумиру тако лако и да треба да их чувамо и преносимо из генерације у генерацију, јер језик и обичаји представљају дио нашег идентитета, наше аутохтоности.

А на овом прелу није ни било важно ко је победио, заправо победили су сви који су били на прелу. Након завршене игре сви су могли да се послуже јелом и пићем, а женска пјевачка група СКПД „Свети Сава” поново је запосјела своја мјеста око сточића и још једном отпјевала неколико лијепих пјесама, да би на крају заиграле и коло, како то бива на прелу.

Надамо се да ће оваквих прела и догађаја бити и по другим друштвима, јер наше народно благо је велико и разноврсно, од разних игара у зимско доба, тако и оних у лјетњим временима.

Текст и фото: Душан Јовановић

Da li ste znali

Na svakom kvadratnom centimetru čovekovog pazuha živi oko 200.000 bakterija!

Psima može da se utvrdi identitet i tako što se, dok je pas još mali, uzme otisak njuške koji čitavog života ostaje isti.

Širenje čeljusti kod krokodila izaziva lučenje suznih žlezda, te je zbog toga nastalo verovanje da krokodili oplakuju svoje žrtve, kao i izraz „krokodilske suze” za one koji oponašaju žalost.

Antarktik je jedini kontinent na kome nema zmija i ostalih gmizavaca.

Od davnih vremena u Kini traje običaj da na prekrivaču za bračni krevet mladenaca bude izvezeno ili naslikano drvo kajsije, čiji cvetovi simbolično označavaju kraj zime i početak proleća.

Za razliku od svih ostalih primata, samo čovek na dlanovima i unutrašnjim delovima prstiju ima svetlu kožu pigmentata.

Čile je najizduženija država na svetu; njene granice su dugačke 4.265 kilometara a širina ne prelazi 417 kilometara!

U grudnom košu odraslog čoveka ima oko tri stotine miliona plućnih mehurića (alveola) čija je površina veća od površine tela i kod muškaraca iznosi sedamnaest kvadratnih metara!

Na obali Mrtvog mora koje je, uprkos svom nazivu, zapravo jezero (427 metara ispod

nivoa mora), voda ne ključa na 100, nego na 102 Celzijusova stepena!

Mladunče magarca i magarice, mahom u Vojvodini, zovu pule.

Marselj, najstariji grad u današnjoj Francuskoj, osnovali su Grci oko 600. godine pre naše ere! Dokazano je da žed ne gasi ni hladan ni vreo napitak, nego piće čija je temperatura oko 25 stepeni Celzijusa (zapamtite ovo kad dođe leto).

Procenjuje se da je pseći njuh hiljadu puta osetljiviji od ljudskog.

Reč „kari” u tamilskom jeziku, koji se govori u južnoj Indiji, znači sos. U kuhinji Indije, Bangladeša i Pakistana koriste se različite mešavine začina za svako jelo.

Kanadski grad Toronto dobio je ime po reči Indijanaca Hjuron koja znači „mesto susreta” Pre pojave Mikija Mause, Mačak Feliks bio je najomiljeniji lik iz crtanih filmova.

U 100 grama butera ima tri puta više kalorija nego u istoj količini mesa.

Kalaj je mek, srebrnasto-beo metal koji ne rđa, pa se uglavnom koristi za oblaganje konzervi. Radnici u japanskim fabrikama svile u ishrani koriste larve iz čaura svilene bube.

Obična električna sijalica koristi 100 džula, odnosno 100 vati energije svake sekunde, televizor u boji 200 džula, a prosečna ploča električnog šporeta 1500 džula, odnosno 1500 vati.

Muškarci i žene iz plemena Surma, u Etiopiji, zbog lepote briju glavu.

Količina čipsa koju godišnje pojedju Amerikanci, teža je od „Titanika”.

U rolni toalet-papira prosečno se nalaze 333 listića.

Trenje pomaže vozaču da drži volan i da gume čvrsto prijanjaju za tlo, ali usporava okretanje točkova.

Staze po kojima se voze trke „formule 1” dugačke su od tri do sedam kilometara, ali se, u zavisnosti od broja krugova, vozi nešto više od tri stotine kilometara po trci.

Polovina energije koju ljudi dobijaju iz hrane potiče od tri vrste trave: pšenice, pirinča i kukuruza.

Drhtanjem telo proizvodi dodatnu toplotu u mišićima.

I veliki slikari poput Rafaela slikali su

svojevrzne „šablone” po kojima su tkane tapiserije.

Sumerski grad Ur bio je opasan zidinama debelim i do 27 metara.

Čuveni engleski čaj „Erl Grey” pravi se od crnog čaja i (arome) bergamota.

Marko Polo, italijanski istraživač, još 1275. godine zabeležio je da u Kini ljudi nose naočare.

Stanovnici Sjedinjenih Američkih Država najveći su proizvođači otpada u svetu. U proseku svaki Amerikanac dnevno proizvede 1,8 kilograma đubreta.

Jeste li znali da izraz crveni tepih prvi put se pominje u tragediji „Orestija” starogrčkog pesnika Eshila u 5. veku pre naše ere.

Jeste li znali da Island je jedina zemlja sveta u kojoj 100 odsto stanovništva ima pristup internetu.

Čuveni holandski slikar Rembrant (1606—1669) naslikao je najviše autoportreta ukupno 62.

Jeste li znali da mladunče polarnog medveda i grizlija zove se pizli!

Početak savremenog rada vatrogasnih službi u Srbiji se smatra 1834. godina, kad je knez Miloš Obrenović doneo Uredbu za gašenje požara.

„Rutan Vojadžer” je 1986. godine kao prva avionska letelica u istoriji obleteo planetu bez sletanja ili dopunjavanja goriva; neprekinut let na prosečnoj visini od 3.350 metara trajao je devet dana.

Jeste li znali da u Zemljinoj kori ima dovoljno zlata da se cela površina planete obloži njime! Rep električne jegulje proizvodi napon jačine od 300 do 650 volti!

U pomoravskom močvarnom području Brzansko Moravište živi drvo bele topole s najdebljim stablom na području naše zemlje – prečnika oko 3,3 metra!

Glumac i majstor borilačkih veština Brus Li je, doselivši se iz Hongkonga u američki grad Sijetl, neko vreme zarađivao dajući časove plesa ča-ča-ča putnicima na aerodromu

Prvi pisani pomen o upotrebi upaljača ostavio je otomanski putopisac i istraživač Evlija Čelebija (1611—1682) prilikom diplomatske posete Beču 1662. godine.

Izvor: www.zanimljivostidana.com

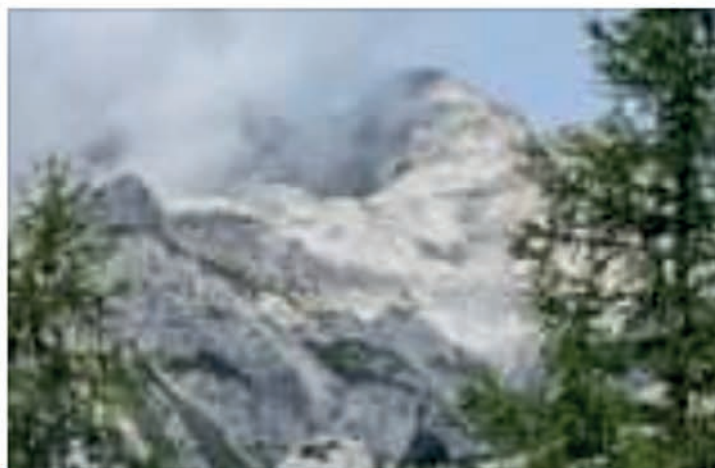

Велики Триглав – импресије

Учинили смо овај искорак ка Алпима из својих традиционалних планинских домена – југоисточног одјељка Динарског система и сусрели се са неочекивано сличним високогорским амбијентима, свакако, објашњивим геолошким саставом масива који носи највишу тачку Јулијских Алпа: Велики Триглав (2865 м). Његови највиши

гребени ослоњени на стране глечерских валова, исказују рељеф крајње препознатљив обилазнику карбонатних масива Црне Горе и Херцеговине. Мој јаки утисак у првом погледу на највише главице планине донио је, не само по њиховоме облику, поређења са најпознатијим дјеловима планине Дурмитор. Првенствено због колорита

стрмих гребена који граде врата Студорског превоја – првог знатнијег превоја ка дубини планине, бјеличастих и сивих им лица са удјевеним „пољима“ кривуља. Ступајући дубље у њедра Триглава, ређали су се простори катуновања у алпским долинама обилато запуњаваних радом бујица са високих горских ограда које их затварају.

Пионири Триглава видјели су пут ка планини тамо гдје га је отворио големи глечер који је напредовао са високих платоа под врхом. Наш прилаз учињен је са мјеста Покљуба - Војашница, па даље преко Вељег поља и планинског дома Валентина Водника. Када се пролази том стазом, најјачи труд ваља уложити за савладавање велике степенице која са јужне стране подупире Мали и Велики Триглав.

Данас читамо о пионирима Триглава. Занимљиве и подстицајне слике. Оставили су они, или њихови сарадници, упечатљива казивања - записе о свом сусрету са планином. Познат је излазак у XVIII вијеку, 26. августа 1778. године.

Али, као и другдје, мноштво докумената донијеће слједећи вијек, очигледно интензивних надметања најбољих међу домаћима са организованим снагама сусједа и тај фронт који ја доживљавам првенствено као културни и национални, чини њихов подвиг вриједним дивљења.

Мене, лично, ипак, јако заокупља питање које сам уметао свугдје: ко су први који су награђени погледом са највиших врхова планине? Велики Јулијус Куђи (1858-1944) који је „отварао“ стазе и прилазе, наслањао се на и на водиче из мјеста. Његова фотографија са ранцем - кожном врећом и цепином наглављеним на импровизовани штап, улива снажан утисак интензивног пењача. Он је, међутим, писао. И хвала Богу да је то чинио. Али, ко су му били водичи и казивачи? Ко је понекада показао прстом кроз стрми гребен?

Када год сам гледао ка томе питању, призивао сам моменте који ће обиљежити моја успињања у динарске гребене описиване као опасне. Једна од најјачих слика мог планинарског стажа је креирана од стране мјештана, горштака, који ни по својој опреми ни представљању нису припадали кругу планинара. Они су неријетко приказивали већу вјештину и сигурност у најоштријим стијенама и падинама.

И они су могли да ми пруже оглед - готово истраживачки поступак у рјешавању запретеног питања које је лебдјело над тоталном празнином архивских свједочења. Никада нисам помислио да унизим представу горштака - тежака на разине свакодневне тегобе: успињања за одбјеглом овцом или телетом, напорну косидбу и садјевање сијена, гледање на вријеме и његову перцепцију планине као извор опасности. Напротив.

Знам да пастирски живот оставља и доколицу и знам за ријечи великог архивског истраживача из рода најугледнијег племства Меда Пуцића који је рекао: Ах, пријатне доколице! У таквим животним просторима он је зарањао у списе сина италијанског лекара Кристифора - званичног писара

Дубровачке републике. И тако оставио голем истраживачки принос. Сигуран сам да је словеначки пастир први полазник највиших врхова планине, па вјероватно и највишег њеног врха који пара небо. Зато ја слутим да је свештеник Аљаж у свом ступу видио не само народни симбол Словеније, или заклониште од олује. Вјерујем да је видио и нешто друго у његовом садржају што је мало касније поставио на нижем планинском прагу.

Горан Комар (Сарајево, 21. јун 1962) српски је лекар, историчар и публициста. Бока которска и Херцеговина су у фокусу његовог научног рада. Почасни је професор Филолошког факултета у Бањој Луци.

Живот

Син је Жарка и Браниславе (Бронзић). Отац му је родом из Берковића, између Мостара и Требиња, а мајка из села Камено, изнад Херцег Новог. Основну и средњу школу је завршио у Херцег Новом, а студије медицине у Новом Саду. Специјализирао је општу медицину у Београду 2000. године. Живи у Херцег Новом.

Научни рад

Рад на пољу историјских тема одвија се у више праваца: Рад на обради и објављивању изворних ћириличних докумената Боке которске, Дубровника и залеђа. Стварање специјалног ћириличног фонта, који доноси аутентични облик словних знакова старог система писма. Изучавање ћириличних натписа старе Херцеговине и Босне. Рад на сабирању података за политичку и нарочито црквену историју Херцеговине и херцеговског краја. Објављује монографска дјела посвећена изучавању историјског хода херцеговских села, као и радове из историје Српске православне цркве у Боки и Херцеговини. Велики број радова посветио је рушењу тезе о измјени етничке слике Боке которске након млетачко-савезничког заузећа Херцег Новог 1687. године. Често је говорник на разним предавањима и гост у радио емисијама у организацији Митрополије црногорско-приморске. Научним радом се бори и против покушаја фалсификовања историје Срба у Боки и Црној Гори.

Аљаж је био нешто старији од Куђија. Рођен 1845. године, служио је као жупник у Довју. Одатле је кретао у висине и собом носио Пројекат. Како је могао изгледати његов први разговор са мајстором Антоном Белецом из Шентвида који је саградио Столп?

Како је начинио и представио основну скицу? Колико тешко су дошли до чина изведеног 7. августа 1895. године када су свечано монтирали и поставили Аљажев столп? Сугурно, јако тешко. Носачи су, сваки, изнијели око двадесет килограма

на леђима. Преко стијенских зидова Малог Триглава, па уз крсту Великог. Снажан мотив. Животно дјело и дјело читавог народа. Смрвљен дух провинције.

Када би могли видјети прву кућу на Вратима Јакова Аљажа из 1894 која је претходила Столпу, прву на Кредарици 1896 и капелу посвећену Пресветој Богородици. Аљажев пут на врх којим је са својим сарадницима носио читави народ, био је кретан преко рељефних степеница планине Триглав.

Сусрео сам се са домом Планика и погледао његову бурну историју. Много говори. Помислите! Још у јесен 1871. његову основу постављају Словенци. Триглавски темпељ. Учинили су је на мјесту Ледине Триглавски пријатељи из Бохиња. Пропала је за свега двије године, а онда иницијативу узимају организоване снаге сусједа: Њемачко-аустријско планинарско друштво 1877. гради нову кућу.

Она је нешто касније понијела име Марије Терезије (Аустријски туристички клуб), послје Првог свјетског рата југословенског краља Александра (СПД). Сада представља одличу стопу сваком полазнику на Триглав водећи на јужни зид Малог Триглава.

Сучељавања на пољу културе главни су фронт у коме се добијају велики сукоби. Словенија је добиједила на Триглаву. Мала група прегалаца међу којима је било особа које су придонијеле градњи ансамбла неколико култура и неколико предјела. Куђију отац из Корушке, мајка из Трста, рођен у Горици, студирао у Трсту.

Али, привржен Триглаву. Отварао десетине путева у планину. Етички планинар. Пуну снагу овог човјека мени казује његов цепин. Сви су дали свој допринос побједи оствареној на Триглаву у доба народних буђења широм Европе. Неко је своје побједи учвршћивао, а неко рушио.

Када сам у силаску још једном погледао на Триглав, говорио сам само жељу да буде сачуван онако како га је Бог створио. Словенија је вратила дуг својим најбољим људима истицањем и задржавањем концепта заштићене планине. Без жичара и градње. Они би данас били сретни да виде овакав Триглав. И убијећен сам да га непрестано посматрају.

Др Горан Комар (Херцег Нови)

Nani Poljanec: Velimir Mihailo Teodorović – Vili Berghaus iz Rogaške Slatine

U knjizi „Velimirijanum – Zadužbina Velimira Mihaila Teodorovića”, koju je 1909 g. u Beogradu publikovao Državni savet, među ostalim piše.... „Velimir Mihailo Teodorović prirodni je sin kneza Mihaila M. Obrenovića III. Rođen 8. (20.) maja 1849. godine¹ u Rojiču², u Štajerskoj. Materije ime Marija³, koja je bila kći marvenog lekara Berghausa, a sa kojom se mladi knez, baveći se 1848.

¹ Zanimljivost: njegov krsni kum bio je moj pra-pra deda Anton Blazina

² Staro ime Rogaške Slatine i bližnjeg Rogatca

³ Umrla u 33. godini života, 1865. u rodnoj R. Slatini

godine u Rojiču, upoznao kao 16 godišnjom devojkom. Iz toga poznanstva ponikao je život deteta koje je, u odsustvu oca, kršteno u veri svoje katoličke matere, i dobije ime Viljem⁴, koje je ime nosilo, zajedno sa katoličkom verom, sve do svoje 17 godine. Knez Mihailo, koji kao što se zna u svome braku nije imao poroda, toplo je prihvatio svojeg vanbračnog potomka...tako godine 1857. dete bude u svojoj osmoj godini, po kneževoj naredbi, dovedeno u Beograd i predato u kuću Ante

⁴ Vili, u knjizi rođenih Wilhelm

Radivojevića...”. Arhivski dokument do kojeg sam došao, a koji se nalazi u Nadbiskupskom arhivu Maribor (Nadškofijski arhiv Maribor), „porodični list” (družinski list), pokazuje da podaci iz citirane knjige nisu sasvim tačni. Marija (u porodičnom listu: Maria) Berghaus rođena je 20. januara 1829. što znači da je u vreme kada je Mihailo Obrenović boravio u Rogaškoj Slatini bila stara 19 godina. U istom dokumentu je i važan, dosad nepoznat biografski podatak: da je ova žena umrla u starosti 28 godina, 16. decembra 1857. Iz toga

„Dom Sv. Save”, zadužbina Velimirijanum u ulici Cara Dušana u Beogradu (snimio: Nani Poljanec)

se može izvući zaključak da je knez Mihailo preuzeo brigu o sinu u vreme bolesti (rak) Marije Berghaus ili odmah nakon njene smrti. Očito je postojao kontakt i knez je pratio porodičnu situaciju u Rogaškoj.

Kada je napunio 17 godina mladi Viljem je, na očev zahtev, prešao u pravoslavlje. Na krštenju je dobio ime Velimir a prezime Teodorović, što je bilo staro prezime dinastije Obrenovića. Istražujući njegov život, Mira Sofronijević je utvrdila da je to bilo 1866. godine, a da je kum bio mitropolit beogradski Mihailo5.

Knežev sin, koji je po ocu nasledio veliko bogatstvo (zbog ne-plave krvi nije mogao i da ga nasledi), postao je jedan od najvećih dobrotvora u srpskoj istoriji. Zahvaljujući njegovoj Zadužbini bili su finansijski pomagani mnogi naučnici i umetnici, škole, nastavnici, mala siročad bez jednog ili oba roditelja.

Sa Velimirovim novcima bio je sagrađen objekat Velimirijanum, u današnjoj ulici Cara Dušana u Beogradu, koji je bio dom siromašnih mališana. Iz tog fonda delile su se čak i neke vrste stipendije. A zadužbinski budžet bio je koncipiran tako da se sam oplemenjuje i bogati.

5 Mira Sofronijević: Darivali su svome otečestvu, Beograd 1995.

Veliki narodni dobrotvor imao je kratak život, umro je već 1898. godine, u starosti od 49 godina, u Minhenu. Sahrnjen je u mauzoleju na Novom groblju u Beogradu. Svu svoju imovinu ostavio je „...mojoj Otadžbini, to jest: Kraljevini Srbiji kao mojem jedinom i isključivom nasledniku”.

Velika je srpska, pa i slovenačka, sramota u kako nesređenom stanju se danas nalazi njegov zadnji dom. Možda će ovaj članak inicirati da se nađe neki pokrovitelj koji će finansirati dve ili tri hiljada evra da se sredi i očisti vanjski deo i unutrašnjost sa divnom doprpnom bustom Velimira Mihaila Teodorovića koja je rađena od bronze.

Spomenimo kao zanimljivost da je, osim Mihaila Obrenovića, više drugih krunisanih srpskih vladara i prinčeva rado dolazilo u Rogašku Slatinu. Tako je ovde letnji odmor 1865. g. provodio Petar Karađorđević sa majkom Persidom, 1909. g. Aleksandar I Karađorđević sa ađutantom Geremičem a kasnije, posle drugog svetskog rata, više puta je u Rogaškoj Slatini boravio je i princ Đorđe Karađorđević sa suprugom Radmilom.

On je bio prepoznatljiv po svojoj beretki i po čuvenim partijama šaha. Iz ovih podataka je vidljivo da je Rogaška Slatina bila od davnih vremena čuvena banja i znak prestiža. Tako

Poprsje Velimira Mihaila Teodorovića na Novom groblju u Beogradu, sadašnje (žalosno) stanje (snimio: Nani Poljanec)

je u vreme poseta srpskih vladara u XIX i XX veku u Rogašku Slatinu dolazilo na stotine gostiju iz Srbije, najviše iz Beograda. To je svakako preporuka i za današnji provod godišnjeg odmora u ovom slovenskom gradiću, u kome se može istraživati i manje poznata istorija naša dva naroda.

Grobnica Velimira Mihaila Teodorovića na Novom groblju u Beogradu (snimio: Nani Poljanec)

Branko Baćović

ČEMERNICA

PESMA JANJIČARU

Trčimo iza konja
ispod biča koža puca
nemam snage nemam ništa
nemam duše da me boli

Iščupano srce peče
sutrašnjica ružna crna
ako meni tebe uzmu
ne razumem Boga svoga

Ah... Petre slušaj me
slušaj majku šta ti kaže
silno voli te

U ušima nemi jauk
u ustima pesak vreli
pluća su mi ispod brda
koračam u bezdan beli

Ispred mene samo ti si
iza mene ništa nema
ako meni tebe uzmu
uzeće mi život celi

Ah... Petre slušaj me
slušaj majku šta ti kaže
silno voli te

Godine su mnoge prošle
suza mi je suva gola
da li pališ moje selo
ili moje telo bodeš

Više ništa važno nije
mene nema, nestala sam
otišla sam iza sveta
u dubinu reke svoje

Ah... Petre slušaj me
slušaj majku šta ti kaže
silno voli te

ŠTA SU PISCI HTELI REĆI?

U vreme kada sam išao u školu, na časovima srpskog jezika, mnogo puta je nakon čitanja pesme, priče ili knjige učiteljica tražila da objasnimo „šta je pisac hteo da kaže“.

Taj proces je veoma zanimljiv, pošto pisac često ne govori ništa, već samo osluškuje. On je jednostavno zapisničar nebeskih sila. Kada nije povezan sa određenim vibracijama koje mu daju podsticaj da nešto saopštava sa jedne ravni na drugu, odnosno da rečima sažima delotvornu silu prožetu znanjem, obično kaže da nema inspiraciju. Dakle, nema kreativnog podsticaja.

Kako znamo odakle dolazi taj impuls odnosno podsticaj. Mislim da su ključne reči koje to najbolje označavaju – stvarati, graditi, sazdati. Suprotno od toga je nestvarati, rušiti i razuzdati. Primetićete najbolje tu božju primesu ukoliko koristite naše i ne tuđe reči. Inspiracija je dosta korišćena reč ali je, bar meni, neprevodiva, odnosno ne znam da li je pozitivna ili negativna. Ali, ako kažem nadražaj je mnogo jasnije da se radi o nečemu što je drago ili je bar tako trebalo da bude, nečemu što te pod-stiče odnosno gura da radiš nešto lepo. Naravno, još lepša reč je nadahnuće.

Dok sam pisao ove redove sam, po ko zna koji put, doživeo koliko nas otuđenost od našeg jezika u nekoj meri odvaja od pravilnijeg definisanja odnosno značenja. Probajte i sami da napišete nekoliko rečenica u kojima objašnjavate neki malo komplikovaniji, složeniji proces odnosno postupak, ali tako da NE koristite strane već isključivo naše reči. Videćete da je teško ali da je ono što je napisano, po mom mišljenju, dosta jasnije i preciznije odnosno određenije, što znači da ima neki red.

Pa pogledajmo samo reč „proces“ koju koristimo ali koja je neprevodiva i samim tim nejasnija od reči ili od kovanice po-stupiti, što lepo znači „ići stopu po stopu“ odnosno stvarati do određenog učinka. I tako dolazimo do reči u-činak koja je mnogo sadržajnije i jasnija od reči rezultat. Znači nešto smo (u)činili i dobili u-činak.

Hoću da kažem da je piscu, ili bar meni, lakše da objasni a čitaocu lakše da razume „šta je pisac hteo da kaže“ ukoliko pisac koristi naše umesto tuđih reči, naravno ukoliko taj isti pisac ne koristi „pesničku slobodu“ da izrazi svoja zapažanja i osećanja.

Na primer strofa „U ušima nemi jauk, u ustima pesak vreli, pluća su mi ispod brda, koračam u bezdan beli“ proba da objasni stanje u kojoj se junakinja odnosno heroina ove pesme suočava dok trčeći satima, zajedno sa drugim ženama, za konjima na kojima turski vojnici odvođe decu u nepovrat. Dok po stoti put izgovara sinovljevo ime nadajući se da će tako napraviti vezu između nje i njenoga čeda negde u budućnosti i time mu pomoći da ne zaboravi ko je i odakle je. Čuje tihe umorne jecaje svojih sapatnica, od bola ne može više ni da govori, pluća su joj pritisnuta tugom, ostaje bez vazduha i onesvešćuje se ispunjena čemerom negde na planini koja je zbog toga i dobila ime Čemernica.

Da li se njen sin vraća kao janjičar, da li pali njeno selo i nju ubija ostaje u vazduhu u nekoj budućnosti koja može da bude ispisana čitaočevom maštom.

Pesma je posvećena svoj deci koju su dušmani oteli od roditelja na bilo koji način od vankada do danas, bilo mačem, bombom, drogom ili nečim samo vama poznatim.

Slava im. Neka hodaju rajskim stazama i našim srcima.

Hvala Jeleni Prodanović i Bojani Ristić

Poezija

KAD U MAJU BAGREM ZAMIRIŠE

Kad u maju bagrem zamiriše
i minulo vreme u sećanje vrati,
olovka sama srcem piše,
žuri, žuri, ne ume stati.

Uski putevi i brojne stazice
kroz šume i proplanke naše,
odveli su nas, ali pamtimo lice,
i dragu ruku što nam dugo maše.

Opustela sela, oronule kuće,
u njima, samo starci i starice.
Nadaju se, bar poštara čuće,
da umanji tugu i duge nesanice.

A mog sela, i nema više.
Kuće nam u plamenu nestaše.
Tragove života oprale su kiše,
još nam samo stari i dragi orah,
svojom bujnom krošnjom maše.

Ružica Kljajić

KAD U JESEN...

Kad u jesen ruže procvetaju,
nemaju miris majskog cveta,
al' bojom, i toplinom znaju,
vratit' radost iščezlog leta.

Kad u jesen otkriješ sjaj,
u pogledu već umornog oka,
ponudi toplinu dlanova,
osećanja nežna, i duboka.

Kad u neizbežnoj jeseni,
Osetiš da srce zatreperi,
Ponudi ruke, topao zagrljaj,
I jesenje ruže hrabro uberi.

Ružica Kljajić

REČ PRIRODE

Od mog daha može da olista gora
I u bašti svakoj zamiriše cveće,
Jer moje poslanstvo svakuda se šeće
Od vrha planine, do sinjega mora.

Na moj namig uvek sviće rujna zora –
Sa njom tama noći u svetlost vam pređe.
Mislih da dobrota napustit' me neće
I lepom obrazu da ne treba bora.

Koliko su puta, od mog silnog glasa,
Svi voćnjaci bili berićetno plodni,
A žitnica rodna puna zlatnog klasa.

Umesto da budu dani blagorodni,
Nehaj tera da su i gladni i žedni...
Nemoj da me ljutiš, ti čoveče bedni!

Marinko Jagodić Maki

ĐAKON AVAKUM (1794–1814)

Naš je narod vazda slavan bio
I mnogo je muka propatio
Kada ono tursko ropstvo bješe,
Često zulum oči mu vidješe,
Al' su nadom sladile mu snove
Vjera krsta, gusle javorove.
Slobodarski duh su njegovale,
O prošlosti slavnoj kazivale,
Od tame su narod odvrćale
Jer su stalno narodu pričale
Da se mora spasiti od mraka
To zna dobro Avakuma majka,
Tog đakona – mladog sveštenika
Što je im'o srce od čelika.
Avakum se u Knešpolju* rodi
Kad ne živje raja u slobodi,
Roditelje zadivio svoje,
Krstili ga imenom Lepoje.
Ime ovo k'o l'jepe vijesti –
Trebalo je da nagovijesti
Uz njegovu tjelesnu ljepotu
I duševnu čestitu - divotu.
Petnaesta kada mu je bila,
Ostao je bez oca Gavrila
Koga Turci na kolac nabiše
Kada srpsku bunu ugušiše
Pod Kozarom – svetkovinom starom –
Što i danas žari s punim žarom.
A Božana, majka Lepojeva,
Volje sina k'o Isusa Djeva.*
Odvede ga po sjajnome danu
U manastir Moštanicu* slavnu
Gdje izuču knjigu pravoslavnu
I monaško dobi svoje ime –
Avakum je Ava od miline,
Majka će se ponositi njime.
Svoju vjeru volio je jako,
A pjesnik ga opisa ovako:
„Crna kosa ramena mu tiče,
Plave oči na nebesa liče ...”
Anđelu je podoban đakone,
Divan, dičan k'o bog Apolone.*
Kad propade buna Jančićeva,*
O kojoj je srpski guslar pjeva',
Sa Božanom Avakum mladañi
Napustiće svoj zavičaj bajni,
Zemlju Bosnu, Slavoniji kreću,
Spokoj duši da nađu i sreću,
Al' poslije godinu il' dvije
Otišli su i iz Slavonije
I dođoše nasred Šumadije,
U manastir Trnava kod Čačka
Što iznjedri imena junačka,
Među njima Pajsija monaha,
Kaludera, narodnog prvaka.
Posl'e Prvog ustanka srpskoga,
Nad užasom zuluma turskoga
Zgražavahu Sunce se i Luna*...
Poče Hadži Prodanova buna,*
Ali i nju Turci ugušiše
I svijeću mnogim ugasiše.
Sveštenike manastir' Trnave
Čekala su iskušenja, strave,

Mučenike roda Srbinova
Lancima ih sve Turčin okova.
U Beograd sve ih dovedoše,
U Nebojšu Kulu zatvorioše.
Genadije i Stojan mu sine
Izbjogoše teške muke silne.
Da sigurnoj smrti bi utekli
„Naš je Alah” – to su javno rekli,
Genadije posta Mula Sali,
A sin njegov posta Redžep Ali.
Al' Pajsije i Avakum neće
Izdat' Hrista radi sreće veće.
Još Pajsije prkositi smije,
Ne boji se hodže ni kadije,
Opsov'o je Muhameda sveca,
On od smrti nikad nije štreca.
Reče: „Bolje sa koca lajati,
No ponizno Turcima klanjati.”
A kadija Turčin, Anadolac
Osudu je izrek'o: „Na kolac!
Prije smrti neka trpi muku,
Isto čeka „najljepšu jabuku”,
Ako tursku vjeru ne prihvati,
Majka će mu stoga zakukati.”
Decembarski danak kad osvanu,
Okupi se na Kalemegdanu
Mnogo ljudi – Srba i Turaka
Da kraj vide đakona junaka,
Oće l' srpsko pokleknuti luče ...
Srbi pate, a Turci šenluče.
Dovedoše hrabroga đakona,
Veliki je kao vasiona,
Mlad delija i lijep k'o ruža,
U smrt ide, ponosno bez suza.
Na stratište kad ga dovedoše,
Ove r'ječi Turci mu rekoše:
„Avakume, srpsko momče mlado,
Iđi što bi tvoje srce rado,
Odreci se svoga boga Hrista
Il' sudbina čekaće te ista
K'o Pajsija, tvoga igumana.
Poturči se, islam nema mana,
Polumjesec nek ti krst zam'jeni
I Alahov budi sluga vjerni...!
Il' se muči ili se poturči!”
Avakum im na to progovara:
„Hrišćanstvo je divna, vjera stara,
Hrist je velik. On sa neba gleda.
Poštenijem umrijeti ne da.
Blago onom ko vječito živi,
Naraštaj će njemu da se divi!
Čin'te Turci, što je vama drago,
Izdat' Hrista neću ni za blago.
Ja se ne bih nikad poturčio,
Poturčio, Hrista nagrdio
Da mi date nad Bosnom vezirstvo,
Hrist i Alah nijesu mi isto.
I vas Turke strašna ura čeka,
Poštenjem se živi dovijeka.”
Reče „momče srca slobodnoga,
Slobodnoga, srca junačkoga”.
Za Turcima majka pristanula,
Pa riječi, sina, kad je čula,
Kuka jedna iz grla bijela,

Potresla se Božana cijela,
Grozne suze niz obraze lije,
Božana ih sakrit' ne umije,
Srce joj se u grudima sledi,
Avakumu ovako besjedi:
„Avakume, drago čedo moje,
Slušaj savjet drage majke tvoje
Prerano je sine da se gine,
Da te jedu gavrani i psine,
Svoju staru ne ojadi majku
Da ne živi sa tugom u mraku.
Slušaj Turke, ako Boga znađeš,
Da mi nadu u životu dadneš,
A Bog će ti grijeh oprostiti,
Oprostiti, neće se ljutiti.
Poturči se kao Genadije
I njegovo čedo najmilije.”
Al' zapjeva đakon s puno žara
I kroz pjesmu majci odgovara:
„Majko mila, na ml'jeku ti hvala,
Al' ne hvala što s' taj savjet dala.
Ja ne žalim svojih dvades' ljeta,
Odričem se ovoga svijeta.
I za manja djela ljudi ginu,
Brzo ćeš se obradovati sinu,
Dok pred Božje iziđemo lice,
Gdje nebeske vesele se ,tice.
Nema vjere ljepše od hrišćanske –
Pravoslavne naše, svetosavske.
Srbin Hristov smrti se raduje,
Jer ga život vječni očekuje.”
Tako zbori Avakume sine,
K'o najveći, najjači Srbine.
A dželati, kako gusle kažu,
„Srpske gusle ne znaju da lažu”,
„Turci bjehu, za Boga hajahu”,
Da Bog gleda, oni se bojahu,
„Najpre njemu srce probodoše,
Pa ga onda na kolac vrgoše,
Da s' ne muči, da je manje gr'jeha”,
Jer grešnike strašna sudba čeka.
A naredbu takvu, znamo, dava
Beogradskog pašaluka glava,
To je ukaz Skopljak Sulejmana
Iz divljenja i iz poštovanja.
Avakum je dika srpskom rodu,
Za krst časni strada i slobodu.
Nije mrtav taj sokole sivi,
U Srpstvu će dovijek da živi!

*Knešpolje je u Potkozaruju u Republici Srpskoj.
*Djeva – Djeva Marija, majka Isusova.
*Manastir Moštanica je jedan od najvećih srpskih manastira u Republici Srpskoj. Nalazi se na sjevernim padinama Kozare.
*Apolon – starogrčki bog sunca, umjetnosti ...
*Jančićeva buna je bila srpska pobuna protiv turske vlasti u Bosanskoj krajini tokom 1809. godine pod vođstvom Jovana Jančića. Taj ustanak je u narodu nazvan Prva mašićka buna po centru ustanka u selu Mašićima.
*Luna – Mjesec.
*Hadži Prodanova buna je bila srpska pobuna iz 1814. protiv turskog terora. Na čelu bune je bio Hadži Prodan Gligor

Zoran T. Radonjić

SRBINOVA „VREMENSKA MAŠINA”

Ima neko čudo u Srbina,
Ta njegova „vremenska mašina”.
A to čudo tvrde od čelika
Amerika ne shvata velika.
Srbinova „vremenska mašina”
Ima više hiljada godina,
Napravljena od javora suva,
Al' je Srbin kao zlato čuva.
Ta „mašina” sveto ime ima –
To su GUSLE – srpska svetkovina.
Odjekuju svud širom planete
I čuvaju srpske amanete!
Kroz vrijeme putuju i svemir,
Duša im je laka kao leptir
I bijela, bjelja od snijega,
A glas im je snažniji od svega.
Putujući u prošlost daleku,
S njima ere k'o minuti teku,
S njima možeš dotaći se doba
Il' vremena hrišćanstva ranoga,
Posjetiti Rašku zemlju staru,
Na večeri biti gost Lazaru,
Opjevati carstvo Dušanovo,
Kuražiti srce Srbinovo,
Strahin bana videti na Đoga
Nasred carstva Hrista nebeskoga,
Đe nečovjek ne može da dođe.
Sa guslama možemo takođe
Družiti se o Vidovudanu
Sa Milošem na Gazimestanu,
Osuditi Vuka Brankovića
I tješiti majku Jugovića,
Svetog Savu poljubiti' u ruku,
Heroinu zagrliti' Milunku*,
Hajdukovati' s Novakom Starinom,
Piti vino s Markom i Šarinom*,
Razumjeti Njegoševu mis'o
Kad je ono Gorski v'jenac pis'o ...
Sa guslama koje su u nama
Mi možemo svakojega dana
S Jevrosimom rukovati' se starom*,
Sa vojvodom Sindelić Stevanom,
Na Mojkovcu sa Jankom serdarom*,
Zaigrati crnogorska kola
S vitezima sa Vučjega dola,
„Car junaka”* zapitati' iz kola,
Što se ljuti na Peka i Jola*,
Popa Mila, Marka Miljanova ...
Gusle mogu ljepše i od snova
Poštovati slova Srbinova,
Vuku, ocu našeg pravopisa,
Zahvaliti za sve što zapisa,
Karadžordev slušati' „kojekude”*,
Da je čojstvo najpreče za ljude,
Sa guslama može se i svuda
Voljet' jače mila rodna gruda,
Gledat' svetog Vasilija čuda*,
Kako Princip ne plaši se suda,
Kako skače starac Milutine
Bulatović sa Gojačevine,
Kako poče na dahije buna,
Još možemo sa pomoću struna
Hvaliti' hrabrost mladog Avakuma*,
Poštovati kao sveca kuma,
Diviti se Nikcu kod ovaca*,
Vukašinu – starcu iz Klepaca*,
Hiljadama svetih mučenika,
Gledat' munje Tesle naučnika*

I još bezbroj srpskih besmrtnika.
S njima smo se vječno proslavili,
Siromašni mi bi bez njih bili,
Hvala njima, hvala guslarima
I narodnim umnicima pjesnicima!
Šta bi bila bez njih Srbadija?!
Starac Raško i Starac Milija,
Filip Višnjić, Tešan Podrugović*,
Tanasije, Perun Perunović*,
Bećirović Radovan Trebješki –
Zasluziše svi život nebeski.
Gusle su nam u svijet svijetlo,
Naša dika, slavno porijeklo,
Naša prošlost, sadašnjost, budućnost,
Ogledalo srpsko i duhovnost.
Guslomrci u svome bijesu
Kažu: „Gusle moderne nijesu,
Savremenost ne prate u stopu,
Ne može se s njima u Evropu,
Gusle vole samo šovinisti,
Nazadnjaci, nacionalisti ...”
Nije važno šta misle izrodi,
Pravom srpstvu glas gusala godi,
Šta im može interneta svijet,
Dok je Srba, gusle neće mrijet!

*Milunka Savić – srpska heroína iz balkanskih ratova i iz Prvog svjetskog rata.

*Kada opisuje Kraljevića Marka kako pije vino, narodni pjesnik kaže: „Pola pije, pola Šarcu daje.”
*Jevrosima – majka Marka Kraljevića.

*Na Mojkovcu sa Jankom serdarom – serdarom Jankom Vukotićem, komandantom crnogorske vojske u bici na Mojkovcu.

**„Car junaka” – knjaz (kralj) Nikola.

*Peko i Jole – vojvoda Peko Pavlović i serdar Jole Piletić.

*Kojekude – Karadžorđeva uzrečica.

*Sveti Vasilije – Vasilije Ostroški čudotvorac.

*Dvadesetogodišnji đakon Avakum je – kao i svi monasi manastira Trnave kod Čačka – sudjelovao u Hadži Prodanovoj buni 1814. godine. Turci su ga zarobili i osudili na smrt. Smrt je mogao izbjeći da se je odrekao hrišćanstva i poturčio. Na stratištu je pokazao veliku hrabrost.

*Diviti se Nikcu ... – Nikcu od Rovina.

*Američki novinari su Nikolu Teslu nazvali Gospodarem munja jer je eksperimentisao sa vještačkim munjama.

*Starac Vukašin – Vukašin Mandrapa iz Klepaca u Hercegovini je starac koga su ubile ustaše u Jasenovcu 1943. godine. Nakon nekoliko dana mučenja, ustaša pred koga su ga doveli mu je ponudio život ako usklikne: „Živio Ante Pavelić”, na šta mu je Vukašin mirno odgovorio: „Samo ti, sinko, radi svoj posao”. Za kaznu, ustaša mu je odrezao uho, i ponovio zahtjev, ali Vukašin je opet odgovorio: „Samo ti, sinko, radi svoj posao”. Ustaša mu je odrezao i drugo uho, potom nos i unakazio lice svaki put sa istim zahtjevom, ali Vukašin je uvijek ponavljao: „Samo ti, sinko, radi svoj posao”. U Žitiju Svetog mučenika Vukašina spominje se da je ustaša koji ga je ubio ubrzo zatim poludio. Momir Laketić je napisao epsku pjesmu sa naslovom Vukašin iz Klepaca, a uz gusle ju je otpjevao i snimio narodni guslar Saša Laketić.

*Starac Raško i Starac Milija, Filip Višnjić i Tešan Podrugović – narodni guslari i pjesnici, od kojih je Vuk Karadžić zapisao najljepše narodne pjesme.

*Tanasije Vučić i Petar Perunović Perun – slavni guslari.

Zoran T. Radonjić,
Član Udruženja guslara Slovenije

Језичке недоумице

Како се пише, како се каже - 13. део

Август или аугуст

Пише се **август**.

Од латинског *ауџустус* што значи узвишени, по римском императору Цезару Октавијану Аугусту. Стари словенски назив је коловоз јер се тада колима одвози летина у амбаре.

Банбус или бамбус

Пише се **бамбус**.

Од немачког *Бамбус*, врста тропске трске.

Вашки или вашци

Датив именице вашка гласи вашки и вашци.

Гета или гетон

Пише се **гета**.

Именица **гето** у једнини је мушког рода и мења се: **гето-гета** (не гетоа)-**гету** (не гетоу), а у множини је средњег рода и мења се: **гета** (не гетои)-**гета** (не гетоа)-**гети-ма** (не гетоима).

Далеко сежан или далекосежан

Пише се **далековид**.

Префикс **далеко** пише се састављено: **далековод**, **далекометан**, **далековид**, **далековидан**.

Експрес-ресторан или експрес ресторан

Пише се **експрес ресторан**.

Непроменљиви придев **експрес**, од латинског *expressus* што значи брзи воз, хитан, брз, хитар, пише се одвојено: **експрес лонац**, **експрес дијета**, **експрес поштиља**, **експрес огласи**. И имена возова пишу се одвојено: **Балкан експрес**, **Ниш експрес**, **Оријент експрес**.

Жуманца или жуманцета

Пише се и једно и друго.

Именица **жуманце** мења се и по првој и по другој врсти средњег рода: **жуманце-жуманца-жуманцу** и **жуманце-жуманцета-жуманцету**.

Загаситоцрвена или загасито црвена

Пише се **загаситоцрвена**.

Први део сложенице **загасито-** пише се спојено и означава да боја из другог дела сложенице прелази у тамнију нијансу: **загаситозелен**, **загаситозелена**, **загаситоплав**, **загаситоплава**, **загаситоцрвен**, **загаситоцрвена**, **загаситосмеђ**, **загаситорозе**.

Идем зубару или код зубара

Пише се и једно и друго.

Правац и место завршетка кретања могу се исказати дативом или генитивом са предлогом код.

Јевтино или јефтино

Пише се и једно и друго.

У Правопису пише боље **јефтино**.

Каменоресца или каменорезца

Пише се **каменоресца**.

У номинативу једине и генитиву множине именице **каменорезац** (**каменорезаца**) имамо непостојано **а** које се губи у осталим облицима. Од каменорезца једначењем по звучности добићемо каменоресца кад звучно **з** испред безвучног **ц** пређе у свој безвучни пар **с**.

Летелица или летилица

Пише се и једно и друго.

Облик **летилица** није од некњижевног *летити него је системски правилна творба као пределица. Оба облика су равноправна а за који ћете се одлучити зависи од језичког осећања. Ијекавски облик је **летјелица**.

На пруги или на прузи

Пише се **на прузи**.

Именица **пруга** у дативу и локативу гласи **прузи** (извршена је сибиларизација).

Оболевање или оболевање

Пише се **оболевање**.

Екавски оболети, ијекавски обољети, екавски оболевати, ијекавски болијевати.

Патлићан или патлиџан

Пише се **патлиџан**.

Име повртарска биљка, лат. *Solanum melongena*, дошло нам је од санскртске речи *vatīn-ganaḥ*, преко персијског *b dīn n* и турског *patlıcan*. Зову га и плави парадајз. Постоје црвени, зелени, жути, бели, црни, модри или плави патлиџан. Израз црвен као патлиџан значи *јак* *црвен* (обично о носу или лицу).

Рајсленге или рајснедле

Пише се и једно и друго.

Од немачког *Reißnägel*, што значи ексерчић са широком главом у Вујаклијином Лексикону имамо **рајснегл**, а у Правописном речнику **рајснегл**, **рајснегла**, **рајснедла**.

Санкт Петербург или Петроград?

Користе се оба.

Тимочка крајина или Тимочка Крајина

Пише се **Тимочка Крајина**.

Реч крајина у саставу вишечланих географских назива пише се великим словом: **Неготинска Крајина**, **Книнска Крајина**, **Босанска Крајина**.

Малим словом се пише крајина као име историјског догађаја (**Кочина крајина**) или историјске административне јединице (**Војна крајина**).

Ћирилицом или латиницом

Пише се и ћирилицом и латиницом.

У недоглед или унедоглед

Пише се **унедоглед**.

Прилог **унедоглед** који значи *докле се не може оком дојрећи*, у *бескрај*, пише се спојено: не можемо чекати **унедоглед**.

Филеи или филети

Пише се и једно и друго.

Од француског *filet*, **филеи** су меснати делови на кичми животиња, печенице.

Од италијанског *filetto*, **филети** су танко исечени комади рибе, очишћени од костију и друге врсте танко исеченог меса.

Хвала велика или хвала велико

Пише се **хвала велика**.

Уз именицу женског рода, хвала, иде придев у женском роду: **хвала велика**.

Пошто не постоји прилог **велико** не може се рећи **хвала (ти) велико**.

Ц-дур или ц-дур

Пише се **Ц-дур**.

Дурски тоналитети пишу се великим словом: **Ц-дур**, **Б-дур**, **А-дур**. Називи молских тоналитета пишу се малим словом: **ц-мол**, **ф-мол**, **д-мол**.

Чангрисав или чангрисав

Пише се и једно и друго.

Чангрисати, **чангрисало**, **чангрисав** и обичније **чангрисати**, **чангрисало**, **чангрисав**. Чангрисав је онај који чантра, гунђа и замера.

Џуда или џудоа

Пише се и једно и друго.

Џудо-џуда-џудо и мање обично **џудо-џудоа-џудоа**.

Шема или схема

Пише се и једно и друго.

Технички нацрт је **шема** (не може **схема**). И у осталим значењима обичнији су облици са **ш**: **шема**тски, **шема**тизовати, **шема**тизам, али су дозвољени и облици **схема**, **схема**тски, **схема**тизовати, **схема**тизам.

Poučne priče

Magarac

Parabola o tome kako je otac pokazao svom sinu kakvo je mišljenje ljudi. Obojica su uzjahali magarca i odjahali do najbližih sela. U prvom su ih prozivali i grdili zbog toga što su njih dvojica jahali životinju, ne štedeći je. Otac plače. U drugom selu su grdili sina što ne voli oca, koji je bio primoran da hoda. Tada je samo otac seo na magarca, a u trećem selu su ga grdili zbog bezosećajnosti prema malom sinu. Posle toga su u šumi posekli stub, vezali magarca i nosili ga na sebi. U sledećem selu su ih grdili zbog posećenog drveta i njihove gluposti - uostalom, mogli su da ostave magarca kod kuće. Posle su uzeli magarca za uzdu, ali su u ovom slučaju nazvani idiotima, jer magarac ide džabe, bez ikakvog posla. Kao rezultat toga, otac je svom sinu rekao da će uvek biti ovako - ako ne mislite svojom glavom, već živite po mišljenju ljudi i njihovih umova, onda nikada nikome nećete ugoditi.

Ukradeni sat

„Zbog ukradenog sata odlučio sam postati učitelj”
Sjedi starac u parku, prilazi mu mladić i pita ga: „Sjećate li se mene?” Starac kaže da ga se ne sjeća. Tada mu mladić reče da je on njegov učenik, a učitelj upita:
„Što radiš, čime se baviš u životu?” Mladić odgovara: „Pa postao sam učitelj.”
„Ah, ljupko, poput mene?” rekao je starac. „Pa da. Zapravo, postao sam učitelj jer ste me Vi inspirirali da budem Vas.” Starac, znatizeljan, pita mladića kada je i kako odlučio postati učitelj. Tada mu je ispričao sljedeću priču:
“Jednog dana moj prijatelj je došao u školu s lijepim novim satom, a ja sam odlučio da ga želim i ukrao sam ga”, rekao je mladić i nastavio: Nedugo nakon toga primijetio je da mu nema sata i odmah vam se požalio. Ušli ste u učionicu i rekli: ‘Danas je u školi ukraden sat. Tko god ga je ukrao, neka ga vrati.’
Nisam ga vratio jer nisam htio. Onda ste zatvorili vrata i rekli nam da svi ustanemo i da ćete nam pretražiti džepove, jednom po jednom, dok sat ne bude pronađen.
Ali, rekli ste nam da zatvorimo oči, jer njegov sat ćete tražiti samo ako svi imamo zatvorene oči. Tako smo i učinili, a Vi ste išli od učenika do učenika, od džepa do džepa i kad ste opipali moj džep, našli si sat i uzeli ga.
Nastavili ste nam pretraživati sve džepove i kad ste završili, rekli ste nam da otvorimo oči. ‘Imamo sat.’ Ništa više niste rekli i nikada kasnije niste spomenuli taj slučaj.
Nikad niste rekli tko je ukrao sat. Spasili ste moje dostojanstvo zauvijek tog dana. Bio je to najsramotniji dan u mom životu.
Tog dana odlučio sam ne postati lopov, ne biti loša osoba. Nikada ništa niste rekli, niti me grdili, niti me odveli u stranu da mi držite lekciju, ali očito sam shvatio Vašu poruku. Zahvaljujući Vama, shvatio sam što pravi učitelj treba raditi. Sjećate li se tog događaja, profesore?”

A profesor je rekao:

“Sjećam se situacije, ukradenog sata, koji sam svima tražio po džepovima, ali tebe se ne sjećam, jer sam i ja zatvorio oči dok sam ga tražio.”

To je bit podučavanja – ako nekoga morate poniziti da biste ga poučili, onda ne znate poučavati.

Zanimljiv put do sreće

Sreća je svuda oko nas

Bila jednom jedna mala djevojčica koja je željela da pronađe Sreću. Znala je da je čeka dug put do sreće, tako da je spakirala pun kofer sendviča i sokova. Kada je otišla oko tri ulice dalje od svoje kuće, sreća je jednu staricu. Starica je sjedila u parku i promatrala golubove.

Djevojčica je sjela pored nje i otvorila svoj kofer. Htjela je da uzme sok, ali je onda primjetila da je starica izgledala kao da je gladna, te joj je ponudila jedan sendvič. Ona ga je sa zahvalnošću uzela i osmijehnula joj se. Njen osmijeh je bio tako lijep da je djevojčica poželjela da ga ponovo vidi, pa ju je ponudila sokom. Ponovo, starica joj se nasmiješila. Djevojčica je bila oduševljena! Sjedile su tu cijelo popodne, jele i smijale se, ali nisu rekle ni jednu riječ.

Kada se smrklo, djevojčica je shvatila da postaje umorna, te je ustala i krenula kući, ali prije nego što je napravila nekoliko koraka, okrenula se, potrčala prema starici i snažno je zagrlila. Starica joj je poklonila svoj najljepši osmijeh. Kada je djevojčica kasnije otvorila vrata svoje kuće, majka je odmah primjetila neku radost i sjaj na njenom licu. Upitala ju je: “Šta si ti to danas uradila, pa si tako sretna?” Ona je odgovorila: “Ručala sam sa Srećom.” Prije nego što je njena majka mogla odgovoriti, dodala je: “Znaš šta? Sreća ima najljepši osmijeh koji sam ikada vidjela!”

U međuvremenu, starica, blistajući od radosti, se vratila u svoj dom. Njen sin je bio zapanjen izgledom mira na njenom licu i upitao ju je, “Majko, šta si to radila danas, pa si tako sretna?” Ona je odgovorila: “Ručala sam u parku sa Srećom.” Zatim je dodala: “Znaš, ona je mnogo mlađa nego što sam očekivala.”

Šolja čaja

Zen, pored toga što označava ime škole, označava i svrhu njenih nastojanja, pa se tako često upotrebljava u značenju probuđenja, konačne istine ili prave prirode.

Veliki japanski učitelj Nan-in primio je univerzitetskog profesora koji je došao da se raspita o mudrosti Zena.

Učitelj ga je poslužio čajem. Sipao je čaj do vrha šolje i čak nastavio dalje da sipa.

Profesor je gledao kako se čaj prelijeva, dok više nije mogao da se suzdrži. “Previše si sipao. Prosipaš na sve strane!”, rekao je profesor. “Kao i ova šolja”, rekao je učitelj, “Vi ste puni vaših razmišljanja i nagađanja. Kako mogu da vam pokažem Zen ako prvo ne ispraznite vašu šolju?”

Naš um je pun mišljenja o svemu. Imamo mišljenje o tome šta je dobro, šta je loše, šta je moralno ili nemoralno, ispravno ili pogrešno. Ali mišljenja, kao i uverenja, nisu jednaka znanju.

Tokom naših života, naši stavovi su većinom vremena formirani kroz tradiciju – od naših roditelja, porodice, škole, učitelja, religije, i tako dalje, i mi se držimo njih tako čvrsto, kao da su neka vrsta blaga koje moramo da sačuvamo.

U stvarnosti, mišljenja nisu od ikakvog značaja, osim ako su zasnovana na sopstvenim iskustvima – a onda se automatski pretvaraju u znanje. Većinom vremena, mišljenja, ne samo da nas ne vode ka pronalaženju znanja, već nas odvrćaju od same potrage za znanjem, jer kako možemo tragati za znanjem kada već mislimo da ga imamo? Mišljenja stvaraju iluziju o znanju, i tek kada ispraznimo sebe od njih, naše putovanje ka znanju će početi.

Мисли Серафима Саровског

О ПОДВИЗИМА

Уопште узев, не бисмо смели да предузимамо подвиге преко мере, него треба да се настојимо да нам наш пријатељ, тело наше, буде одано и способно да твори добродетел. Треба ходити средњим путем, „не удаљавајући се ни десно ни лево од њега“ (Прич. 4, 1) и дајући духу духовно, а телу телесно, оно што му је потребно у овом пролазном животу, и оно што се законом захтева у друштвеном животу, по речи Св. Писма: „Дајте ћесарево ћесару, а Божије Богу.“ (Мт. 22, 21) Прави монах никада не смишља сам себи подвиге, његови подвизи произлазе претежно из послушности игуману, односно духовном оцу, тј. преко њих Самом Духу Светом. Није монах онај ко се лењи и радо спава, као што ни онај није војник ко из страха да не погине током борбе пада на земљу и без отпора полагаје оружје и предаје се у ропство непријатељу. Треба снисходити души својој у немоћима њеним и манама, и трпети своје недостатке, као што трпимо недостатке ближњих, наравно, пазећи да се не олењимо и свагда себе подстичући на боље. Ако си појео сувише хране или нешто слично учинио, понео си се сходно људској слабости. Али, то нек те не узнемирава, него се храбро крени ка исправљању, а у међувремену настој да сачуваш мир душевни, по речи Апостола: „Блажен онај ко не осуђује себе за оно што нађе за добро“ (Римљ. 14, 22). Исти тај смисао имају и речи Спаситељевог: „Ако се не обратите и не будете као деца, нећете ући у Царство Небеско“ (Мт. 18, 3). Тело измоджено подвизима или болестима треба крепити умереним сном и умереном храном и пићем, не гледајући чак ни на време. Исус Христос је, по васкрсењу кћери Јаирове из смрти, наредио да јој „дају да једе“ (Лк. 8, 55). Испушеник је као комад платна које ваљар гњечи, удара, ногама гази, пере и испира да би постало бело као снег. У подношењу понижавања, увреда и невоља чисти се душа и постаје као сребро у ватри очишћено... Права монашка мантија је смирено подношење прогона и клевета. Нема ничег већег од послушности... Ако нас ко речју или делом увреди, а ми то поднесемо са радошћу, онда смо извршили - највећи подвиг! Ономе ко своје болести подноси стрпљиво и благодарно, болест ће се узети уместо подвига, па чак и као нешто више од подвига! До тридесет пете године тј. до половине нашег земаљског века, велики је подвиг за човека да себе сачува, и многи се у тим годинама не одрже у добродетељи но скрену са правoga пута - за својим жељама, како о томе сведочи Свети Василије Велики: „Многи су много сабрали у младости, па потом, када су се нашли на средини живота, нису поднели буру искушења коју су против њих подигли

духови лукавства, него су све изгубили“. И зато да не бисмо доживели такав жалосни преокрет, треба да се такорећи ставимо на теразије самоиспитивања и пажљивог бдења над собом, по учењу Светог Исаака Сирина: сваку ствар у своме животу приличи нам да извагамо као на теразијама. Сваки успех у било чему треба да приносимо Господу и са Пророком да говоримо: „Не нама, Господе, не нама но Имену Своме дај славу!“

О ПОКАЈАЊУ

Онај ко жели да се спасе увек ваља да има срце спремно за покајање и скрушавање: „Жртва је Богу дух скрушен, срце скрушено и поништено не одбацује Бог“ (Пс. 50, 19). У таквој скрушености духа човек са лакоћом може да безбедно пролази крај лукавих замки ђавола, чије су све снаге управљене на то да смуте дух човеков и у тој смутњи да посеју свој кукољ, по речи јеванђелској: „Господару, ниси ли ти добро семе сејао на својој њиви? Откуда, дакле, кукољ? А он рече им: „Непријатељ то учини.“ (Мт. 13, 28) Почетак покајања рађа се од страха Божијег и пажње према себи, како говори Свети Мученик Вонифатије: страх Божији је отац пажње, а пажња - мати унутарњег спокоја. Страх Господњи буди уснулу савест, која чини да душа, као у некој води чистој и непомућеној, сагледава своју незграпност - тако се рађају клице и разрастају корени покајања.

Ми целога живота својим падовима греховним жалостимо величанство Божије па смо зато и дужни да са смирењем просимо у Господа опроштај дугова својих. А може ли облагодатајни човек после пада да се подигне кроз покајање? Може! По Псалмопеснику, „отиснух се да паднем, али ме Господ прихвати“ (Пс. 117, 13). Када је Свети Пророк Натан разобличио Давида у греху његовом, овај се покајао и добио опроштај (2. Цар. 12, 13). Погодан је за ово и пример једног пустињака, који је, пошавши за воду, крај извора пао у грех. Но, вративши се у келију, он је увидео своје сагрешење и опет почео да проводи подвижнички живот, као и пре. Враг га је смућивао, предочавајући му тежину греха и старајући се да га одвуче од подвижничког живота. Но, војник Христов постојавао је на своме путу. Овај случај Бог је онда открио неком блаженом оцу и заповедио му да у грех палог брата прослави због такве победе над ђаволом. Када се искрено кајемо у гресима својим и обраћамо Господу своје Исусу Христу свим срцем. Он нам се радује, приређује светковину и сазива на њу пријазне Му Силе, показујући им драхму, коју је опет пронашао, тј. царски лик Свој и подобје (у нама покајницима). Подигавши на плећа заблуделу овчицу, Он је приводи к Оцу Своме. У обиталиште сверадосних Бог

настањује и душу човека који се покајао, заједно са онима који од Њега нису ни одбегли. И зато не будимо лени да се обратимо милостиво Владици нашем брзо, и не предајмо се лакомислености и очајању, због тешких и неизбројних грехова својих. Очајање је најпотпунија радост за ђавола. Оно је грех к смрти. Покајање за неки учињени грех, између осталог, састоји се и у томе да га човек више не чини. Као што за сваку болест постоји лечење, тако и за сваки грех постоји покајање.

О ЖИВОТУ ДЕЛАТНОМ И УМНО-САЗРЦАТЕЉСКОМ

Човек се састоји од душе и тела, па због тога и његов животни пут мора да се састоји од радњи телесних и радњи духовних, од делања спољашњег и унутарњег делања духа богомислија и богозрења, тј. духовног сазрцања. Пут делатног живота састоји се од поста, уздржања, бдења, преклањања колена и других телесних подвига, који чине онај узани пут жалости који, по речи Божијој, „води у живот вечни“. Пут духовно-сазрцатељног живота састоји се у уздизању ума к Господу Богу, срдачној пажњи, умној молитви и, преко вежбања у томе, напакон, у сазрцању духовних стварности. Свако ко жели да води живот духовни, треба да почне од живота делатног а потом да пређе на духовно-сазрцатељни, јер се без делатнога од овог другог живота не може стићи. Делатни живот служи за очишћење од греховних страсти и узводи нас на степен делатног савршенства, и тиме нам утире пут ка духовно-сазрцатељном животу. Овоме, пак, треба приступати са страхом и трепетом, са скрушењем срца и смирењем, много истражујући Свето Писмо и, ако га је могуће наћи, под руководством неког искусног Старца, а не дрско и самовољно. Ако је, пак, немогуће наћи наставника, треба се руководити Светим Писмом, јер Сам Господ нам заповеда да се из Њега учимо, говорећи: „Истражујте Писма, јер у њима имате живот вечни“. Свака је душа хришћанска љубљена невеста Христова и Христос сваку води само Њему знаним путевима ка спасењу.

Поучне мисли

ВЛАДИКА НИКОЛАЈ: МИСЛИ О ДОБРУ И ЗЛУ

ЋУТАЊЕ

О три предмета не жури да говориш: о Богу - док не утврдиш веру у Њега, о туђем греху - док се не сетиш свога, и о сутрашњем дану - док не сване.

ДОБИТАК И ГУБИТАК

Кад се добитак гледа изблиза, види се као добитак. Кад се добитак гледа издалека, види се као губитак. Кад се губитак гледа изблиза, види се као губитак. Кад се губитак гледа издалека, види се као добитак. Добијање Бога једини је добитак, који је добитак и изблиза и издалека.

ИШЧЕЗНУЋЕ

Највећи ћеш бити онда, када себе мишљу претвориш у ништа; када се духом уздигнеш до Духа бескрајнога и безданнога и посматраш себе из висине, из даљине, као један објекат, исто онако објективно као што сада, из тела посматраш све остале објекте око себе; када из те висине, даљине, погледаш на себе као на умрла, као у прах развејана ишчезла и осетиш сва остала тела - сва и свачија - као и своја; када се уживиш у Бесмртност и Живот, те сагледаш ништавни и узалудни посао смрти и сагледаш саму смрт у прошлости, велим у прошлости, но без садашњости и будућности. Тада ће ти смрт, што непрестано прети да ти однесе тело, бити не више страшна од ветра, што прети да ти однесе шешир. Јер ћеш тада знати, да душа твоја може бити без тела као и глава без шешира.

ОПЕТ ТО МАЛО ДРУКЧИЈЕ

Свака врлина проузрокује самозаборав. Свака врлина у пуној мери својој проузрокује самоишчезнуће. Врховна врлина, љубав, означава најпотпунији самозаборав и најпотпуније самоишчезнуће. Самозаборав прелази у самоишчезнуће, самоишчезнуће прелази у вечни живот. Кроз оно што је дуго ми познајемо оно што је кратко, а кроз оно што је кратко ми познајемо оно што је дуго. Кроз дуге године труда, досаде и самољубља, ми познајемо ову кратку временост, а кроз кратке тренутке врлине ми познајемо неизмерну вечност.

ПЕХАР СЛАСТИ

Кад би ти понудили златан пехар са најбољим вином у свету и рекли: Пиј, но знај, да је на дну скорпија - да ли би пио? У сваком пехару сласти земаљске налази се на дну скорпија. И уз то, нажалост, пехари су ови тако плитки, да је скорпија увек близу усана.

СМРТ

Између ћутања неба и земље огорчено се препиру мудраци: „Шта је материја” и „шта је дух”? А смрт на гробљу седи и одлучно одговара: „Материја је тесто, дух је квасац, ви сте хлебови, а ја гост”.

ИШЧЕЗНУЋЕ

Највећи ћеш бити онда, када себе мишљу претвориш у ништа; када се духом уздигнеш до Духа бескрајнога и безданнога и

посматраш себе из висине, из даљине, као један објекат, исто онако објективно као што сада, из тела посматраш све остале објекте око себе; када из те висине, даљине, погледаш на себе као на умрла, као у прах развејана ишчезла и осетиш сва остала тела - сва и свачија - као и своја; када се уживиш у Бесмртност и Живот, те сагледаш ништавни и узалудни посао смрти и сагледаш саму смрт у прошлости, велим у прошлости, но без садашњости и будућности. Тада ће ти смрт, што непрестано прети да ти однесе тело, бити не више страшна од ветра, што прети да ти однесе шешир. Јер ћеш тада знати, да душа твоја може бити без тела као и глава без шешира.

ОПЕТ ТО МАЛО ДРУКЧИЈЕ

Свака врлина проузрокује самозаборав. Свака врлина у пуној мери својој проузрокује самоишчезнуће. Врховна врлина, љубав, означава најпотпунији самозаборав и најпотпуније самоишчезнуће. Самозаборав прелази у самоишчезнуће, самоишчезнуће прелази у вечни живот. Кроз оно што је дуго ми познајемо оно што је кратко, а кроз оно што је кратко ми познајемо оно што је дуго. Кроз дуге године труда, досаде и самољубља, ми познајемо ову кратку временост, а кроз кратке тренутке врлине ми познајемо неизмерну вечност.

ПЕХАР СЛАСТИ

Кад би ти понудили златан пехар са најбољим вином у свету и рекли: Пиј, но знај, да је на дну скорпија - да ли би пио? У сваком пехару сласти земаљске налази се на дну скорпија. И уз то, нажалост, пехари су ови тако плитки, да је скорпија увек близу усана.

СМРТ

Између ћутања неба и земље огорчено се препиру мудраци: „Шта је материја” и „шта је дух”? А смрт на гробљу седи и одлучно одговара: „Материја је тесто, дух је квасац, ви сте хлебови, а ја гост”.

Priče iz Pirota

Šesti padež

Često se Piroćancima podsmevaju što kubure s padežima, a oni jedini u svetu imaju i mesto zvano Padež.

Šalu na stranu, ali muke muče i prosvetni radnici u školi i sa decom i sa pomoćnim personalom.

Još između dva rata ostala je priča o Branku Ignjatoviću – Čisalku, profesoru i školskom služitelju čika Ljubi.

Kadgod je dežurni, profesor Branko pedantno proverava sve, pa je često intervenisao:

-Ljubo, sve li je čisto i svuda?

-S metlu meteno, s krpu zabisano gospodine.

-Nije s krpu, nije s metlu. Šesti padež je krpom i metlom. Kad ćeš bre, čika Ljubo, jednom to da utuviš?

I tako se to ponavljalo.

Pred porođaj supruge, profesor je otprati kod svojih da se porodi u Nišu. Brižno je iščekivao radosnu vest. Dođe i taj dan. Nasmejan poštar donosi telegram. Profesor otvara, čita, pa se tek zamisli. Čika Ljuba, koji je Branka pozvao sa časa, stoji uz poštara i pita:

-Sin li je, gospodine, ili ćerka?

-Ma žena mi javlja da sutra vozom stiže sa Branislavom, a mi smo se dogovorili da dete krsti ako je muško Branislav, a ako je žensko Branislava pa sada ne znam da li je sin ili ćerka.

-Te ti, gospodine, tvoj šesti padež. Da ti je lepo pirotsci napisala »Doodim s Branislava ili s Branislavu«, odma bi razbral – pobednički će čika Ljuba.

Pun pogodak

Popa Đuru premeste iz seoske parohije u Lužnici za paroha krupačke crkve. Navikao na parohijane, smatrao je da će se brzo uklopiti u novu sredinu. Međutim, u Lužnici se rakija pije pre, za vreme, i posle jela, a ovde je običaj drugačiji. Nije znao da ima domaćinstava starosedelaca, koji su imali vinograde i doseljenika, koji ih nisu imali, ukoliko neki pojedinac nije našao da kupi kakvu parcelu. Dođe vreme da sveti vodu na Pejčindan i još u prvoj kući domaćin ga zapita:

-Oče, za kvo si?

-Po jednu rakiju – odgovara Đura.

-E, oče, nestala ni je, mi smo vineći, a komovica ne traje tolko d'lgo.

U sledećoj kući domaćin opet:

-Pope, za kvo si pošto si po prvni put u kuću?

-Može po vince.

-E, pope, če ti ostanem dužan. Imam ubavu rećiju odi araliće.

Tako toga dana pop Đura nikako da potrefi.

Sledećeg dana krene opet, ali na pitanje domaćina uvek odgovara jedno isto:

-Če pinemo kvo je dal Bog u ovuja kuću.

I nije promašio. Gde mu se dopadne, popije celu čašu, a gde mu nije po volji samo proba, razume se uvek uz blagoslov.

Med za lek

Slavko Laf je na seoskoj školskoj zgradi istakao veliku parolu: »Svako ko ne gaji pčele i svilenu bubu mlati praznu slamu!. Bio je poznati i priznati pčelar. Odrede ga zato da učiteljima Moravske banovine na saboru u Nišu održi predavanje o pčelarstvu da bi oni kasnije podučavali seljake i decu u mestima službovanja. Slavko uspešno to uradi, a naročito dobro obrazloži u kojim sve slučajevima med može biti i lek. Desetak dana po povratku u selo poštar mu donese limenu kantu i pismo. Piše mu koleginica iz okoline Boljevca i moli da joj pomogne, pošto ga je lepo razumela u Nišu od čega med leči. Vidi Slavko da ova nema predstavu o specifičnoj težini meda, pa u kantu sipa nekoliko kašika meda, spremi za poštu, a njoj otpisa:

-Poštovana koleginice, evo šaljem Vam med za lek. Samo mi se, izgleda, nismo dobro sporazumeli. Vi mi pišete i kažete da sam ja proizvođač meda. Ne, poštovana gospodo. To rade pčele, male, sićušne, koje nektar sišu na usta, zatim ga prerade i posle s... med. Zato Vam tako

malo i šaljem. Inače, molim da mi verujete: kada bih ja zaista mogao da proizvodim med, sa zadovoljstvom bih kantu koju ste poslali napunio do vrha.

Izbor

Stigne mlada učiteljica početnica u Niš u banovinu na raspored. Predlože joj selo Blato u nišavskom srezu, a ona pita ima li neko drugo bilo gde. Dobi odgovor da ima u srezu lužničkom selo Crvena Jabuka. Pogleda ona na karti i vidi da je to sve u istom pravcu, odnosno da se vozom ide do Pirota, pa reče:

-Hoću Crvenu Jabuku – a u sebi ne može da bude ponosnija što nije odmah prihvatila ponuđeno Blato.

Dočekaju je na železničkoj stanici predstavnici sela Crvena Jabuka i s tovarnim konjićima krenu kroz grad, a zatim putem za Babušnicu. Prolaze kroz prvo selo posle Pirota, a učiteljica pita:

-Koje je ovo selo?

Kad joj odgovore da je to selo Blato, ona ne izdrža:

-Bože, kad je Blato ovakvo, kakva li je tek Crvena Jabuka?

Gluvonemi

Moravska banovina organizovala je skup učitelja u Požarevcu sa zadatkom da se upoznaju sa Braničevom, ali i sa Homoljem. Odlazak u prirodu isplaniran je bio za nedelj upre podne. Po grupama, peli su se uz planinske obronke da bi stigli na zbornu mesto. U poslednjoj grupi bio je učitelj Dušan Čirić. Na jednom zavijutku ugledaju stado ovaca na paši i pastira koji, iznenađen ovakvom posetom, stalno gleda pu grupa. Cela grupa krenu prema pastiru. Bio je u podmaklim godinama. Nazvaše mu Boga, on odgovori, raspričaše se i koliko ima ovaca, da lis u njegove i koga ima u kući, ponudiše ga duvanom, pa tek onda starac dođe do reči:

-A koji ste vi?

-Narodni učitelji iz cele moravske banovine.

-Ama vi ste učitelji, a ovi što odoše pre vas?

-To su nam kolege, isto učitelji.

-Ali oni nisu kao vas?

-Po čemu nisu kao mi?

-Pa kako oni onda uče đake u školi?

-Pa kao i mi.

-To ne može da bude. Pa nisu, bre, sva deca u ovu Srbiju gluvonema...

-Nisu ni oni gluvonemi.

-Gospodo, ja vi posmatram. Oni su svi prošli pored mene i odaleko vidim kako samo nešto mašu rukama, a nikoj, baš nikoj mi Boga ne nazva, osim vi što dođoste do mene. Pa, mislim, kuda lis u krenuli ovi gluvonemi?..

Mudre misli

Ako budeš most, svako će da te gazi
Ako drugog poštuješ za sebe ne brini.
Ako hoćeš da pljuneš, pljuni u šaku.
Badava je dobro seme kad je rđavo oranje.
Batina ima dva kraja.
Beri želje pokraj sebe!
Car daleko, a Bog visoko.
Car nad carom uvek se nađe
Carska se ne poriče
Časna smrt proslavi vas život.
Čaša iza čaše, a iza čaše istina.
Čega je srce puno, toga i jezik.
Čar pojeo vajdu.
Ćeraćemo se mi još
Ćorava mu posla!
Ćutanje je zlato
Da ga čoek pošalje po smrt, mogao bi se naživljati.
Da ga zemlja ne vuče sebi, poleteo bi.
Džaba ga bilo!
Džaba ti svila i kadifa.
Džabe je i sirće slatko.
Đe je tor tu je i mor.
Đe ko nikne, tu i obikne.
E, džaba ga, vala, bilo!
Ekser drži potkov, potkov konja, konj junaka,
junak grad, a grad zemlju.
Fale mu dva kraja i sredina.
Fali mi pet da načinim šest
Gde je cvet, tu je i med
Gde je čija kuća tu je i sredina sveta.
Gde je mnogo priče malo je rada.
Hajdučke kuće nema
Hajduke narod ceni, ali za njima u goru neće.
Hartija i ćuprija trpe sve.
I crna krava ima bijelo mleko.
I jedan je neprijatelj mnogo, a sto je prijatelja malo.
I kljuse i goveće teži na svoj zavičaj.
Ja tikvu u vodu, a tikva iz vode.
Kad bi se sve pameti iznele na vašar, svak bi se svoje mašio.
Kad Bog daje ne pitaj čiji je sin.
Kad čoek nema svoga dobra, tuđe zlo premeće.
ruje iako istinu kaže
Ko kasno brazdu zaore u jesen čičak obere.
Lako je iza šest volova gurati plug.
Lako je ljubav steći, al' je teško uzdržati
Ljeti od hlada do hlada, a zimi od jada do jada

Ljubav dugo trpi
Ljubav i sloga nemoguće omogućće
Ljubav je jedina strast koja ne trpi prošlost, ni budućnost
Mačija igračka - mišija smrt.
Magarac - magarac i pod zlatnim sedlom.
Mala sjekira veliki dub povali.
Na jednu glavu ne može se dve kape.
Na jeziku med, a u srcu jed.
Na kurjake vika, a lisice meso jedu.
O neprijatelju ne govori zlo, nego misli.
Običan život je jači od mudrih knjiga.
Onaj ko te se boji kad si prisutan, mrzi te kad si odsutan.
Pametn lako ide, a brzo dođe
Pametna glava - stotinu ruku.
Pametni ljudi uče se na tuđim greškama, budale na vlastitim.
Pijana glava ne nosi barjaka.
Rad je najbolja lutrija.
Ralo i motika svijet hrane
Rano voće brzo trune.
Ranoranilac i docnolegalac kuću teče
S brda s dola
S kim si takav si.
S kozom na oranje
Šeta se po oštrici noža
Takav je čovek, samo onima najviše zavidi kojima najviše duguje.
Tamnica je za ljude načinjena
Terao zeca pa isterao vuka
Teško domu u kom nema sloge
U gladnim očima svaki je komad mali.
U kog je nož, u tog je pogača
U kog su ovce, u tog je i planina
U kolo kad hoćeš, iz kola kad puste.
Učenje je svetlost.
Vatra i voda su dobre sluge, ali zli gospodari
Veća glava više glavobolje
Velike ribe veliku vodu traže
Za brige je teško čuvati lepe devojkje.
Za čisto zlato rđa ne prijanja.
Žalost i radost se poznaju čoveku po licu
Žensko je oružje jezik.
Žensko je tuđa sreća
Ženu i kosu nikome ne daj
Žežen kašu hladi
Živ bio, srećan bio, kud god hodio!

